
**”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen
puhumiseen ja olemiseen”**

Alakouluikäisten kokemuksia koira-avusteisuudesta
koulukuraattorin kanssa työskentelyssä

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutus

Hämeenlinna, kevät 2016

Tanja Pitkänen

HÄMEENLINNA
Sosiaalialan koulutus
Sosiaalipedagoginen kasvatusta

Tekijä Tanja Pitkänen

Vuosi 2016

Työn nimi ”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.” Alakouluikäisten oppilaiden kokemuksia koira-avusteisuudesta koulukuraattorin kanssa työskentelyssä.

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia eläinavusteisuutta alakouluikäisten oppilaiden näkökulmasta koulukuraattorin kanssa työskentelyssä. Tutkimus toteutettiin haastattelemalla kuutta alakouluikäistä oppilasta, joiden kanssa työskennellessään koulukuraattori on käyttänyt koira-avusteisuutta. Tarkoituksena oli selvittää oppilaiden kokemuksia koira-avusteisuudesta, sekä heidän tuottamiaan merkityksiä siitä.

Teoreettisena viitekehyksenä tutkimuksessa oli eläinavusteisuus, eläinten hyvinvointivaikutukset sekä ihmisen ja eläimen suhde. Teoriaosuudessa avattiin myös koulukuraattorin työtä osana oppilashuoltojärjestelmää Suomessa. Teoreettisena kehyksenä työlle oli myös sosiaalipedagogiikka, joka luo vahvan pohjan koulukuraattorin työlle.

Opinnäytetyötutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa kartoitettiin oppilaiden kokemuksia. Aineistoa hankittiin avoimilla haastatteluilla. Haastattelut toteutettiin tavanomaisten kuraattorikäyntien aikana, oppilaiden koulupäivien aikana. Haastattelujen tukena käytettiin väittämäkortteja, sekä tarinallista menetelmää, jossa oppilaat saivat jatkaa tutkijan alkamaa kehystelmästä. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä ja teemoitteleminen.

Tutkimustulokset olivat hyvin samansuuntaiset aikaisempien eläinavusteisuutta valottavien tutkimustulosten kanssa. Kokemukset eläinavusteisuudesta olivat hyvin positiivisia. Koiran koettiin rentouttavan oloa, rohkaisevan, helpottavan puhumista ja olemista, ilahduttavan, motivoivan, sekä tarjoavan onnistumisen kokemuksia ja yhteistä tekemistä, puheenaihetta ja jakamista. Tämän tutkimuksen valossa eläinavusteisuus näyttää toimintamuodolta, joka voi tarjota paljon lisäarvoa sosiaali- ja kasvatustalouden työhön.

Avainsanat Eläinavusteisuus, eläinavusteinen toiminta, koira-avusteisuus

Sivut 49 s. + liitteet 2 s.

HÄMEENLINNA
Degree Programme in Social Services
Sociopedagogical Education

Author	Tanja Pitkänen	Year 2016
Subject of Bachelor's thesis	Primary school pupils' experiences of dog-assisted interventions by a school social worker	

ABSTRACT

The objective of this thesis was to study animal-assisted interventions in the work of a school social worker from the point of view of primary school pupils. The study was carried out by interviewing six primary school pupils with whom the school social worker had been implementing dog-assisted interventions. The objective was to examine how the pupils experienced the dog's presence and what meanings they gave for it.

The theoretical framework of this thesis lies in animal-assisted interventions, the positive effects animals have on human well-being and the human-animal relationship. Also, the work of a school social worker as part of the Finnish pupil welfare system was looked into in the theoretical part, as social pedagogy creates the foundation for the work of a school social worker.

This thesis was implemented as a qualitative study focusing on the pupils' experiences of dog visitations. The data was gathered through unstructured interviews that were carried out during regular sessions with the school social worker, during the school day. Statement cards as well as a narrative method in which the pupils continue the framework story started off by the researcher were used to complement the interviews. The data was analyzed using content analysis and thematic analysis.

The results of this study were very similar to those of previous studies on animal-assistance. The children's experiences of the dog's presence were very positive. The following benefits were reported: it creates a more relaxed feeling, encourages and makes it easier to talk and just to be, brings joy, increases motivation and produces feelings of success. It also creates a common ground for doing something together as well as for conversation and sharing. In the light of this study, animal-assisted interventions appear to be a form of intervention that has a lot to offer in the fields of applied sociology and pedagogy.

Avainsanat Animal-assistance, animal-assisted intervention, dog-assistance

Sivut 49 p. + appendices 2 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	ELÄINAVUSTEINEN TOIMINTA JA ELÄINTEN HYVINVOINTIVAIKUTUKSET	2
2.1	Eläinavusteinen työskentely	2
2.1.1	Eläinavusteinen työskentely Suomessa	4
2.1.2	Koira-avusteisuuden raamit.....	5
2.2	Koirien ja muiden eläinten hyvinvointivaikutukset	5
2.2.1	Koiran ja ihmisen suhde	6
2.2.2	Oksitosiini.....	8
2.2.3	Koiran läsnäolo lasten ja nuorten kohtaamisessa	9
3	KOULUN SOSIAALITYÖ – KURAATTORI OSANA OPPILASHUOLTOA	11
3.1	Laki oppilashuollon ja kuraattorin työn määrittelijänä	11
3.2	Kuraattorin työ Suomessa	13
3.3	Sosiaalipedagogiikka koulun sosiaalityössä.....	16
4	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	18
5	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA MENETELMÄT	21
5.1	Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus.....	21
5.2	Aineistonkeruu	22
5.3	Aineiston analyysi	24
6	TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	25
6.1	Lapsiin kohdistuva tutkimus	26
6.2	Tutkimusprosessin eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu	27
6.2.1	Haastattelut	27
6.2.2	Tarinallinen menetelmä	29
6.2.3	Väittämäkortit.....	30
7	TUTKIMUSTULOKSET	31
7.1	Jännityksen poistaja ja rentouttaja.....	34
7.2	Positiivisten tunteiden tuoja	36
7.3	Puhumisen ja olemisen helpottaja	37
7.4	Motivoija	38
7.5	Väline yhteisiin kokemuksiin, jakamiseen ja tunteista keskusteluun	39
7.6	Muita kokemuksia.....	40
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	41
	LÄHTEET	46
Liite 1	LUPAKIRJE VANHEMMILLE	
Liite 2	VÄITTÄMÄKORTIT	

1 JOHDANTO

Sosionomin perustyö on työskentelyä ihmisten parissa. Sosionomina olen asiakassuhteessa monien erilaisten, ja vaihtelevissa elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa. Työtä tehdään usein asiakkaan hyvinvoinnin riskien, syrjäytymisen tai sen uhan, jaksamisen tai voimavarojen rajapinnoilla. Miten eläin voi liittyä tähän asiakassuhteeseen ja mikä eläimen merkitys siinä on? Mitä tarjottavaa eläinavusteisuudella on sosionomin työhön? Mitä lisäarvoa eläinavusteisuuden kautta asiakastyöhön voidaan tuoda?

Tämän opinnäytetyön aiheen syntymisen taustalla on uteliaisuuteni ja kiinnostukseni näihin kysymyksiin. Itseäni innoittaa ajatus eläinavusteisuuden mahdollisuuksista sosionomin työn tukena ja yhtenä työskentelymahdollisuutena; eläinavusteisuus sosiaalityön työskentelymuotona ja -menetelmänä. Taustalla on myös halu perehtyä eläinavusteisuuteen jo ilmiönä sekä sen teoriapohjaan.

Eläinavusteisuus on kattotermi, johon sisältyy erityyppistä ja -sisältöistä toimintaa eläinten kanssa ihmissuhdetyössä. Tätä terminologiaa ja käsitteitä määrittelen seuraavissa luvuissa tarkemmin. Ylipäätään eläimen hyödyt ihmiselle on tieteellisesti tunnistettuja ja paljon tutkittuja. Eläimiä onkin alettu hyödyntää monissa yhteyksissä, eri-ikäisten ja eri elämäntilanteissa olevien ihmisten kanssa tehtävässä työssä. Tunnetuimpia työmuotoja ovat koira-kaverit, eläinavusteinen terapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja nykyään eläinavusteinen pedagogiikka erityisesti erityisopetuksessa.

Yhdysvalloissa on käytössä termi Animal-Assisted Social Work, eli eläinavusteinen sosiaalityö. Käsitteen on luonut Philip Tedeschi joka on Denverin yliopiston Sosiaalityön laitoksessa toiminnanjohtaja Human-Animal Connection -Instituutissa. Hän koordinoi eläinavusteisen sosiaalityön tutkinto-ohjelmaa sosiaalityöntekijöille. Hän näkee eläinavusteisen työn mahdollisuudet laajalti sosiaalityön eri kentillä. Hän korostaa sitä, että tarkoitus ei ole ottaa eläintä jokaiseen toimintaan automaattisesti mukaan, mutta koulutetut henkilöt voisivat tunnistaa tilanteita, jossa eläinavusteiset toiminnat voisivat olla asiakkaalle hyödyllisiä. Tedeschi huomauttaa myös työnantajien olevan kiinnostuneita tämän tyyppisestä osaamisesta sosiaalityöntekijöillä. (Jackson 2013.)

Eläinavusteisuutta on tutkittu nykyään jo enenemässä määrin. Suomessa siitä on tehty useita pro gradu -tutkielmia ja ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä. Alasorvari ja Hopiavuori korostavat (2014, 90–92) lasten kokemusten ja mielipiteiden tutkimista eläinavusteisesta työstä. Niin eläinavusteisuutta voidaan kehittää vielä enemmän lapsilähtöisyyttä kohti. Lasten kokemuksia tutkimalla lisätään heidän osallisuuttaan.

Lasten, nuorten ja heidän perheidensä elämän haasteet eivät ole ainakaan vähenemään päin, sillä elämä monimutkaistuu. Kasvatusyhteisöissä, kuten koulussa tarvitaan kokeilevaa ja tutkivaa asennetta työssä sekä rohkeutta kokeilla eri toimintamuotoja ja -tapoja. Koulun sosiaalityössä tarvitaan jat-

kuvaa uudistumista ja innovatiivisuutta. Olennaista on selvittää myös asiakkaan, eli oppilaiden ajatuksia koulun sosiaalityöstä, sillä asiakas tietää parhaiten itse onko hän tullut autetuksi. Kaiken sen tueksi tarvitaan tutkimusta. (Wallin 2011, 120–124, 167–168.) Näen eläinavusteisuuden koulukuraattorin työssä hyvin innovatiivisena toimintamuotona, joka ansaitsee tulla tutkituksi. Erityinen painorvo on oppilaiden äänellä.

Tavoitteena tässä opinnäytetyössä oli selvittää alakouluikäisten oppilaiden kokemuksia eläinavusteisuudesta koulukuraattorin kanssa työskentelyssä, sekä heidän antamiaan merkityksiä sille. Tutkimus toteutettiin yhteistyössä koulukuraattorin kanssa, joka käyttää koira-avusteisuutta työssään. Tutkimuksen tarve ja kiinnostus nousi myös koulukuraattorin puolelta. Hän korosti oppilaiden kokemusten ja heidän antamien merkityksien tutkimista tekemästään työstä.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jossa haastateltiin kuutta alakouluikäistä oppilasta. Tutkimukseen valikoitui oppilaita, joiden kanssa koulukuraattori oli hyödyntänyt koira-avusteisuutta, ja joiden huoltajalta oli saatu lupa tutkimukseen osallistumiseen. Kunkin oppilaan tapasin kerran, ja haastattelujen tukena aineistonhankinnassa käytin väittämäkortteja ja tarinallista menetelmää.

2 ELÄINAVUSTEINEN TOIMINTA JA ELÄINTEN HYVINVOINTIVAIKUTUKSET

Eläinavusteista toimintaa voi toteuttaa monenlaisten eläinten kanssa. Termi on yleisnimitys riippumatta siitä, mikä eläinlaji toiminnassa on mukana. Koira on hyvin suosittu eläin ihmisten keskuudessa, ja paljon käytetty eläinavusteisessa toiminnassa. Eläimen lajilla ei kuitenkaan ole suurta merkitystä itsessään eläin-avusteisessa toiminnassa.

Tässä opinnäytetyössä paneuduin erityisesti koira-avusteisuuteen, ja koiran tuomiin hyvinvointivaikutuksiin, sillä tutkimuskohteena olevien alakouluikäisten oppilaiden kanssa koulukuraattori käyttää nimenomaan koira-avusteisuutta. Kuitenkin sekä koira-avusteisuus- että eläinavusteisuus -termejä käytän tässä opinnäytetyössä melko vapaasti riippuen siitä, puhutaanko eläinavusteisuudesta yleensä vai juuri nimenomaan koira-avusteisuudesta.

2.1 Eläinavusteinen työskentely

Eri eläimiä, erityisesti hevosia, kissoja ja koiria käytetään nykyään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kasvatuksen apuna. Eläimiä voidaan käyttää joko yksilöiden tai ryhmien kanssa. Eläinten kanssa työskentely voi olla ammattimaista tai osa vapaa-ehtoista eläinavusteista työskentelyä. (Ikäheimo 2013a, 7.)

Suomessa on paljon erilaisia lemmikkejä, kodeissa arviolta yli 600 000 pelkästään rekisteröityjä koiria ja sitä enemmän vielä kissoja. Muitakin eläimiä on lisäksi merkittävä määrä. Kaikilla ei ole kuitenkaan mahdollisuutta ottaa

eläintä lemmikikseen. Suomessakin on paljon ihmisiä, jotka haluaisivat olla lähellä eläintä, mutta eivät voi itse eläintä ottaa. Kun eläimiä tuodaan esimerkiksi laitoksissa asuvien ihmisten luo, voidaan heille tuottaa paljon iloa ja mielihyvää. Vaikutukset eivät jää kuitenkaan vaan hetkelliseen iloon, vain ne näyttävät olevan paljon syvällisempiä ja monitasoisempia. (Ikäheimo 2013a, 5.)

Eläinavusteisille työskentelymuodoille on erilaisia termejä ja sanoja, ja niitä on Suomessa käytetty hyvin vaihtelevasti ja epämääräisestikin. Se kertoo siitä, että ala on Suomessa uusi, ja terminologia vasta vakiintumassa. (Ikäheimo 2013b, 10.) Tässä opinnäytetyössäkin puhutaan eri termein ja käsittein eläinavusteisista työmuodoista. On siis tarpeen määritellä työskentelyä ohjaavaa termistöä.

Eläinavusteinen työskentely, Animal Assisted Interventions, AAI, on yleinen kattotermi kaikelle eläinavusteiselle työskentelylle. Se pitää sisällään eläinavusteisen toiminnan, eläinavusteisen terapian, ja eläinavusteisen (erityis)opetuksen, (Ikäheimo 2013b, 10.)

Eläinavusteinen toiminta, Animal-Assisted Activity, AAA, on usein vapaaehtoista, jossa eläimen ohjaaja voi olla joko koulutettu ammattilainen tai vapaaehtoinen, joka ei työskentele sosiaali- ja terveystalalla. Ohjaajan tulee olla kuitenkin perehtynyt eläinavusteiseen toimintaan. Toiminta ei ole tavoitteellista ja käyntien sisältö pohjautuu spontaaniuteen. Käynnit itsessään voivat olla säännöllisiä, mutta niiden pituus on vaihtelevaa. Eläinavusteinen toiminta on ilmaista. Eläimen tulee olla tehtävään soveltuva. (Ikäheimo 2013b, 10.)

Eläinavusteinen terapia, Animal-Assisted Therapy, AAT, on tavoitteellista toimintaa. Siinä eläin on osa hoito- tai kuntoutusprosessia. Terapialla on selkeät tavoitteet, seuranta, dokumentointi ja arviointi. Eläinavusteisen terapian tarkoituksena on ihmisen fyysisen, sosiaalisen, emotionaalisen tai kognitiivisen hyvinvoinnin edistäminen. Se voi olla yksilö- tai ryhmäterapiaa. Eläimen ohjaajan tulee olla terveyden- tai sosiaalihuoltoalan tai kasvatuksen asiantuntija, jolla on alan erityinen asiantuntijuus ja lisäksi eläinavusteisen alan tutkinto. Terapia on maksullista. Terapeutti voi olla esimerkiksi psykoterapeutti, toimintaterapeutti, fysioterapeutti tai puheterapeutti. (Ikäheimo 2013b, 11.)

Eläinavusteinen (erityis)opetus, Animal-Assisted (Special) Pedagogy, AAP, voi olla eläinavusteista toimintaa tai terapiaa. Eläinavusteista toimintaa voi tehdä opettaja kouluissa, terapiaa voi tehdä asianmukaisen koulutuksen saanut (erityis)opettaja kouluissa tai luokissa. Terapiamuotoisena se on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Molemmissa muodoissa eläin voi olla opettajan oma tai opettajan lisäksi luokassa on eläin oman ohjaajansa kanssa. (Ikäheimo 2013b, 11.)

”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

2.1.1 Eläinavusteinen työskentely Suomessa

Suomessa toimii Suomen Karva-Kaverit ry. Sen tarkoituksena on kehittää ja toteuttaa eläinavusteista työskentelyä, jossa eläimen avulla tuodaan iloa ja vahvistetaan ihmisen terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia, ehkäistään ihmisen hyvinvoinnin ongelmia ja tuetaan ongelmia kohdanneita ihmisiä. Yhdistyksen peruserä on tuottaa hyvää mieltä ja viedä niin sanoittua karvaterapiaa niille, jotka sitä tarvitsevat. Vapaaehtoistoimintana Suomen Karva-Kaverit vierailevat laitoksissa erilaisten ihmisten luona. Toiminnassa mukana olevat eläimet ovat tavallisia lemmikkejä. Suomen Karva-Kavereiden jäsenenä on myös sosiaali-, kasvatus- ja terveydenhoitoalan ammattilaisia, joilla on eläin mukana omassa ammattityössään. (Haapasaari & Ikäheimo 2013, 57–60.)

Myös Suomen Kennelliitolla on samantyyppistä kaverikoira-toimintaa. Siinä koiranomistajat vierailevat koiriensa kanssa kohteissa, jossa asiakkaalla ei ole mahdollisuutta pitää omaa koiraa. Tavoitteena on myös tarjota iloa ja virkistystä eläimen kautta. (Muros 2013, 82.) Avustajakoiria käytetään Suomessa toimintarajoitteisten kuntouttavina apuvälineinä (Borgström 2013, 75).

Suomessa toimii Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry, joka on suunnattu kasvatus-, kuntoutus- ja sosiaalialalla työskenteleville ammattilaisille, jotka käyttävät työssään koira-avusteisia menetelmiä tai ovat aiheesta kiinnostuneita. Tämän yhdistyksen tavoitteena on yhdistää koira-avusteisista työmuodoista kiinnostuneita ja tarjota heille aiheeseen liittyvää koulutusta sekä toimia organisaationa, jonka kautta voidaan lisätä koira-avusteisen työmuodon tunnettavuutta Suomessa. Yhdistys tarjoaa jäsenilleen koulutusta koira-avusteisesta kasvatus- ja kuntoutustyöstä. (Kihlström-Lehtonen 2013, 88–89.)

Suomessa kehitettyihin asiakastyömenetelmiin eläimen käytöstä eläinavusteisessa toiminnassa ja terapiassa perustuu Eläinavusteinen valmentaja – Solution Focused Animal Assisted Therapy®. Se on rekisteröity tavaramerkki ja koulutusohjelma. Se rakentuu ratkaisukeskeisten työmenetelmien malleille. Suomessa vuodesta 2009 on järjestetty näitä eläinavusteisia kursseja ja koulutuksia. (Salmela 2013, 91.)

Green Care on luontoon ja maaseutuympäristöön liittyvää toimintaa. Sillä edistetään ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Suomessa on perustettu Green Care Finland yhdistys Sitran tukemana vuonna 2010. Se perustettiin kokoamaan yhteen ja edistämään alan kehittämispommiteluita. Luonto- ja eläinavusteisuuden perustuvia toimintatapoja on suomessa paljon. Tällaisia ovat esimerkiksi ratsastusterapia, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, eläinavusteinen työskentely, seikkailukasvatus ja ekopsykologian ja viherympäristön kuntouttavan käytön palvelut. Green Care -käsitteen myötä näille toimijoille luotiin foorumi yhteiselle keskustelulle ja tiedonvaihdolle. (Yli-Viikari & Haapasaari 2013, 99.)

Suomessa on siis toimijoita, yhdistyksiä ja foorumeita eläinavusteisen toiminnan ympärillä. Eläinavusteista toimintaa itsessään on Suomessakin toteutettu paljon. Erilaisia eläimiä toiminnassa on ollut koirat, kissat, hevoset,

”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

laamat, alpakat, aasit, jopa kanat. Eläinavusteisuutta on hyödynnetty niin toimintana, AAA, terapiana, AAT, kuin kasvatuksessa, AAP. Sitä on hyödynnetty esimerkiksi psykoterapiassa, toimintaterapiassa, fysioterapiassa, ratsastusterapiassa ja erilaisissa kuntoutuksissa. Lasten ja nuorten parissa eläimiä on hyödynnetty koululuokissa, erityisopetuksessa, sairaalakuu- lussa, tunnekasvatuksessa, voimauttavan valokuvauksen menetelmänä, las- tensuojelussa ja lukumotivaation vahvistamiseen. Lisäksi toimintamuotoa on käytetty muuan muassa vanhusten parissa ja mielenterveytyksen tukena.

2.1.2 Koira-avusteisuuden raamit

Koira-avusteista työskentelymuotoa ohjaavat tietynlaiset periaatteet. Työs- kentely tapahtuu aina koiran ehdoilla. Koiran hyvinvointi on huomioitava tarkkaan, ja koira ei voi ottaa töihin koiran ollessa sairas tai väsynyt. Koi- ra ei voi siis pakottaa töihin. Koiran omistajan eli koira-avusteisen työs- kentelyn ohjaajan tulee tuntea koiransa hyvin. Koiran hyvinvointia ja jak- samista tulee tarkkailla ja tarjota koiralle riittävästi lepoa, ravintoa ja liikun- taan työpäivän sisällä. Koiran päivää on hyvä suunnitella niin, että se raken- tuu riittävän vaihtelevaksi. Koira-avusteisen työskentelyn ohjaajan tulee huolehtia myös niin koiran kuin asiakkaankin turvallisuudesta. (Wikberg 2014a, 24–27.)

Usein koira on asiakastilanteissa läsnä olevassa roolissa. Koiran kanssa voi- daan toteuttaa myös aktiivisempaa toimintaa, kuten ulkoilua, leikkejä, temppeja ja erilaisia harjoitteita. Koira ohjaamalla esimerkiksi lapsi voi harjoitella keskittymistä, ohjeiden kuuntelemista ja noudattamista, tuntei- den tunnistamista ja muita sosiaalisia taitoja. Asiakkaan kanssa voi myös jutella koiran hyvinvoinnista ja olemuksesta, jos koira esimerkiksi näyttää väsyneeltä. (Wikberg 2014a, 24–27.)

Koiran tulee olla työhön soveltuva niin, että tulee hyvin toimeen ihmisten kanssa, ja on sopeutunut erilaisiin tilanteihin ja ympäristöihin. Rodultaan tai kooltaan koira voi olla minkäläinen tahansa, mutta arka tai aggressiivi- nen koira ei sovellu työhön. Omistajan on tunnettava koira hyvin, ja kom- munikoitava sen kanssa sujuvasti. Koiran terveydestä on huolehdittava eri- tyisen huolellisesti. Säännöllisten rokotusten, madotusten ja eläinlääkärin tarkastuksen lisäksi tulee huomioida se, että äkilliset sairastumiset tai louk- kaantumiset vaikuttavat koiran työkykyyn. Myös koiran psyykkisestä hy- vinvoinnista ja stressitason tarkkailusta tulee huolehtia. (Wikberg 2014b, 28–31.)

2.2 Koirien ja muiden eläinten hyvinvointivaikutukset

Ihminen on elänyt yhteydessä eläimiin aina. Eläinten kanssa on asuttu, tehty töitä. Eläimet ovat olleet erittäin kunnioitettuja, joissain kulttuureissa jopa palvottuja ja jumalallisessa asemassa. Länsimaissa, kuten Suomessa, eläi- miä on lemmikkeinä erittäin huomattava määrä. Eläinten asema on muuttu- nut yhä lähemmäksi perheenjäsentä. Lemmikkejä rakastetaan ja niistä pide- tään hyvää huolta. Eläinten vaikutuksista ihmisten hyvinvointiin tiedetään nykyään myös melko paljon. (Ikäheimo 2013a, 5.)

”Koiraa tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

Eläimiä hyödynnetään nykyään ihmisten hyvinvoinnin edistäjinä, etenkin sosiaali- ja terveysalalla, sekä kasvatuksen apuna. Lääkäreiden odotusaloissa on akvaarioita, sillä akvaariokalojen katselun on tutkitusti todettu tekevän olon miellyttäväksi ja vähentävän ahdistusta. Eläimiä on hyödynnetty pitkään terapioissa, lasten, nuorten, vanhusten ja kehitysvammaisten hoidossa ja kuntoutuksessa, erityisopetuksessa, kirjastoissa, erilaisissa sosiaali- ja terveysalan laitoksissa sekä erilaisissa ryhmissä. Jotta eläinten käyttö ihmisen hyvinvoinnin lisääjänä saa tarpeeksi myös vankkaa teoreettista pohjaa, tarvitaan aiheesta riittävästi luotettavaa tutkimustietoa. (Ikäheimo 2013a, 8.)

Ensimmäisiä eläinten vaikutuksista kertovia merkittäviä kirjoja on Boris Levinsonin kirja *Pet-oriented child psychotherapy* (1969). Hän kirjoittaa siinä eläinten käytöstä lasten psyykkisten häiriöiden psykoterapeuttisessa hoidossa. Niiltä ajoilta tutkimus on lisääntynyt vuosi vuodelta laajemmaksi ja kattavammaksi. Koko ajan saadaan enemmän tietoa siitä, miksi ihminen haluaa pitää eläimiä lähellänsä, kosketella niitä ja elää niiden kanssa. (Ikäheimo 2013a, 5–6.) Levinsonia pidetään eläinavusteisen terapian merkittävänä esilletuojana, ja hänen teoksiinsa viitataan paljon alan teoksissa.

Eläinavusteisesta työskentelystä on kirjoitettu Yhdysvalloissa kattava teos, jonka on toimittanut Aubrey Fine (2000). Kirjassa aihetta käsitellään monipuolisesti ja hyvin teoreettisesti. Itselläni ei ollut mahdollista tuota kirjaa saada, mutta toissijaisena lähteenä viitataan kirjan tekijöihin. Suomenkielisenä kirjaa ei ole. Kirjan eri kirjoittajien teksteihin viitataan suomenkielissä tutkimuksissa lähes poikkeuksetta.

2.2.1 Koiran ja ihmisen suhde

Meille länsimaisille ihmisille koira on ennen kaikkea lemmikki. Koiran menneisyys sitoutuu kiinteästi ihmisen omaan menneisyyteen. Koira ei olisi ilman ihmistä, ja ehkäpä ihminen voisi olla hieman erilainen ilman koira. Koira on syntynyt harmaasudesta, ja se on ensimmäinen ihmisen kesytetty eläin. (Raevaara 2011, 15–16.)

Koirista on aina ollut ihmiselle paljon hyötyä. Edelleenkin koira käytetään ihmisen apuna. Koira on vaikea korvata huipputeknologiallakaan, ja koira on lähes korvaamaton esimerkiksi poliisin, tullin, näkö- ja liikuntarajoitteisten tai vaikkapa etsintäpartioiden apuna. Koiran ylivermaiselle hajuaisille keksitään edelleenkin uusia käyttötarkoituksia. Koira hyödynnetään esimerkiksi etsimään kätkeytyä rahaa, homeita, tunnistamaan rikollinen rikospaikalle jääneen hajunäytteen avulla, kuulokoirana tai vahtimaan pahaa epilepsiaa sairastavia lapsia tai jopa etsimään luoliin piiloutuneita terroristeja. (Raevaara 2011, 181–182.)

Raevaara (2011, 183–185) pohtii, mitä hyötyä koirasta, tavallisesta lemmikkieläimestä ihmiselle on ja toteaa, että koirasta on ihmiskunnalle myös paljon haittoja. Tällaisia haittoja ovat koiran aggressiivinen käytös, puremat ja niiden aiheuttamat taudit kuten verenmyrkytykset tai vesikauhu. Haittoja ovat myös koirasta aiheutuvat kustannukset, hoitamisesta ja huolenpidosta

aiheutuva vaiva, koirien aiheuttamat haitat kotona kuten tavaroiden rikkomiset, pissaaminen tai pureskelu.

Kirjoittaja toteaa, että ihmisen ja koiran kiinteästä suhteesta näin näyttäisi olevan suurta hyötyä vain koiralle, joka saa ihmiseltä ravinnon, turvan ja jopa nykyaikaista lääketieteellistä hoitoa. Entä onko itse taipumuksesta kiintyä koiraan ihmiselle jotain hyötyä? Ennen siitä on varmasti ollut hyötyä muuan muassa metsästyksessä ja vihollisen välttämässä. Koiralla on myös terveystta edistäviä vaikutuksia, kuten laskee verenpainetta ja vähentää stressiä. (Raevaara 2011, 184–185.)

Ihmisen suhde koiraan pohjautuu pitkälti samoihin elementteihin kuin suhde lapsiin. Koirien halutaan tottelevan käskyjä, ne eivät puhu mutta katsovat silmiin, ja vastaavat tekoihimme kasvoilta ja kehosta heijastuvilla tunteilla, arvostavat hellyyttä ja pyrkivät ihmisen läheisyyteen. Ihmiset myös puhuvat koiralle samaan tyyliin kuin lapsille; koirille ei puhuta yleensä samalla tavalla kuin aikuisille. (Raevaara 2011, 186.)

Geneettisesti muistutamme lähimpänä simpansseja. Kirjoittaja pohtii, tullemeko niiden kanssa parhaiten toimeen, tai olisiko meidän helpoin kommunikoida juuri heidän kanssaan. Geneeltään ihmisiä lähinnä olevat eläimet eivät ole parhaita ymmärtäjiämme, koska ne eivät ole omassa evoluutiossaan siihen sopeutuneet. (Raevaara 2011, 189–190.)

Koirat ovat taas kehittyneet ymmärtämään ihmisten merkkejä ja eleitä. Aiheesta on tehty paljon tutkimuksia, joista selkeästi selviää koiran luontainen kyky ymmärtää ja tulkita ihmisen pieniäkin eleitä. Koirat ovat erityisen herkkiä tarkkailemaan silmiä, ja koira hakee jatkuvasti katsekontaktia ihmiseen. Koska koiralle on luontaista katsoa meitä silmiin, on sille ihmisten eleiden ymmärtäminen helpompaa. (Raevaara 2011, 190–192.) Henkilökohtaisesti suhtaudun kriittisesti evoluutioteoriaan, sillä uskon luomiskertomukseen. Uskon kuitenkin koirien vuosisatojen saatossa kehittyneen elämään yhdessä ihmisen kanssa ymmärtäen ihmisten merkkejä ja eleitä.

Jonkinlaisena älyn ja ymmärryksen merkinä eläinkunnassa pidetään sitä, jos eläin kykenee tajuamaan, mitä toinen yksilö näkee ja mitä ei. Koirat ymmärtävät melko paljon siitä, mitä ihminen näkee. Koira esimerkiksi palauttaa heitetyn esineen aina ihmisen etupuolelle, kasvojen eteen. Koira ottaa herkkupalan kahdesta ihmisestä siltä, jolla on silmät auki. Esimerkiksi simpanssit eivät tee erottelua näkevien tai sokkojen ihmisten suhteen. Näitä ja monia muita koiran älykkyyttä koskevia ja todentavia tutkimuksia on tehty paljon (Hare & Tomasello 2005, Miklósi 2007). Koirilla on siis jostakin syystä synnynnäinen taipumus kiinnostua ihmisestä ja hakeutua ihmisen seuraan. Tämä asia on tieteellisesti tutkittu (Raevaara 2011, 197–202, 210–211).

Laukkasen mukaan (2013, 29–30) käytämme eläinten käyttäytymistä apunamme tapahtumien ja turvallisuutemme ennakointiin. Esimerkiksi karvat pystyssä oleva, ovea kohti muriseva koira aiheuttaa meissä hyvin erilaisen reaktion kuin innostuneena haukahteleva koira. Meissä on sisäänrakennet-

tuna taito havainnoida lähellämme olevan eläimen käytöstä ja reagoida siihen mielekkäällä, sopivaan toimintaan varautuvilla autonomisen hermoston vasteilla.

Laukkasen (2013, 33) kokemuksen mukaan yksilöiden välillä on suuria eroja siinä, minkä eläinlajin läheisyys tuntuu kullekin hyvältä. Lapsuudessa koetut traumaattiset tapahtumat eläinten kanssa vaikuttavat tilanteeseen. Toiset pitävät suurista eläimistä kokien niiden tuovan turvaa, toiset taas pitävät pienistä jyrksijöistä, joita voi pidellä kädessä. Myös keho- ja tunnevasheet eläinten läheisyydelle ovat yksilöllisiä. Kaikki eivät tunne myönteisiä tunteita eläinten läheisyydessä.

2.2.2 Oksitosiini

Oksitosiinijärjestelmä aktivoituu ihmisen ollessa kontaktissa ja kosketuksessa eläimiin. Eläinten kanssa oleminen ja eläinten kosketus vaikuttaa siis ihmiseen stimuloimalla hormonaalista toimintaa eli oksitosiinipitoisuutta veressä. Tätä pidetään yhtenä tärkeänä tekijänä eläimen ja ihmisen välisen suhteen psykologisista ja psykofysiologisista vaikutuksista (Beetz, Uvnäs-Moberg, Julius & Kortschal 2012.)

Oksitosiini on hormoni, jota vapautuu aivolisäkkeen takaosasta, ja sillä on vaikutuksia sekä aivoissa että kehon muissa osissa. Oksitosiini osallistuu tunne-elämän säätelyyn, ainakin läheisissä kiintymyssuhteissamme ja liittäytymiseen liittyvissä vuorovaikutustilanteissa. Se mahdollistaa pitkäaikaisen tunnesidoksen syntymisen ja auttaa sosiaalisissa tilanteissa ottamaan vastaan myönteisiä viestejä. Näin se osiltaan vaikuttaa turvallisuuden tunteen syntymiseen ihmissuhteissa. (Laukkanen 2013, 22–29.)

Oksitosiini lisää sisäistä turvallisuuden kokemusta ja vähentää aivojemme uhkajärjestelmän aktiivisuutta. Samalla ahdistus, pelko ja aggressiivisuus vähenevät. Nisäkkäiden läheisyyden on todettu vaikuttavan meidän aivojemme kemiaan, ja sen kautta koko hyvinvointiimme, erityisesti oksitosiinin kautta. Eläinten merkitys lisääntyy, jos jostain syystä ihmissuhteet ovat puutteellisia tai niihin liittyy traumaattisia kokemuksia. (Laukkanen 2013, 22–29.)

Eläinten ja ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta käytetään lyhennettä HAI, Human-Animal Interactions. Tästä ihmisten ja eläinten vuorovaikutuksen vaikutuksista ihmisen hyvinvointiin on tehty tutkimuksia. Iästä riippumatta tästä vuorovaikutuksesta on todettu olevan hyötyä tarkkaavaisuuteen, käyttäytymiseen, ihmistenväliseen vuorovaikutukseen, sydämen sykkeeseen, verenpaineeseen, pelkoon ja ahdistukseen, psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen, erityisesti sydän- ja verisuonitauteihin. (Beetz ym. 2012.)

Rajallista näyttöä HAI:n positiivista vaikutuksista on adreanaliinin ja noradrenaliinin alenemisesta, immunnijärjestelmän toiminnan paranemisesta ja kivun siedosta, luotettavuuden lisääntymisestä ihmisten välisessä luottamuksessa, vähentyneestä väkivaltaisuudesta tai aggressiivisuudesta, parantuneesta empatiakyvystä ja parantuneesta oppimisesta. Kirjoittajat esittävät,

että oksitosiinijärjestelmän aktivoituminen näyttelee isoa osaa enemmistöissä eläinten ja ihmisten välisen vuorovaikutuksen psykologisissa ja psykofysiologisissa vaikutuksissa. (Beetz ym. 2012.)

Eri tutkimukset ovat osoittaneet selvästi eläinten ja ihmisen välisen vuorovaikutuksen, HAI:n, positiivisia vaikutuksia eri osa-alueilla ja eri-ikäisillä ihmisillä. Useimmat näistä vaikutuksista saattavat olla oksitosiinijärjestelmän kautta välittyneitä ja tämän järjestelmän aktiivisuus on perustana näille positiivisille vaikutuksille. Kirjoittajien mukaan näitä oksitosiinin suoria vaikutuksia todentavat tutkimukset ovat vielä harvinaisia. On olemassa kuitenkin selviä osoituksia eläinten kanssa vuorovaikutuksen mahdollisuuksista. (Beetz ym. 2012.)

2.2.3 Koiran läsnäolo lasten ja nuorten kohtaamisessa

Psykoterapeutti Kaija Ikäheimo käyttää koiraan lasten ja nuorten psykoterapiassa. Hän kuvaa kokemuksiaan siitä, mitä koiran läsnäolo on merkinnyt, ja mitä hyötyä siitä on lapsille ja nuorille ollut. Koiran läsnäolo tuo tilanteeseen rentoutta, rauhallisuutta ja turvallisuutta. Vilkkaankin lapsen tai nuoren on helpompi rauhoittua ja keskittyä, kun tilanteessa on koira. Koiran rapsuttelu rauhoittaa, ja parantaa myös keskittymistä. Koiran kanssa on mukava peuhata tai leikkiä. Lasten on helpompi puhua aikuiselle, kun voi samalla rapsutella tai touhuta koiran kanssa. Koiran kautta on helpompi olla kontaktissa, kun ei tarvitse välttämättä suoraan puhua aikuiselle ja olla koko aikaa aikuisen katsekontaktissa. (Ikäheimo 2013c, 144–145.)

Lapsille ja nuorille tuottaa suurta tyydytystä saada koira tekemään mitä pyytää, mikä itsessään vahvistaa lapsen ja nuoren itsetuntoa. Koirat ovat myös suoria ja nopeita vuorovaikuttajia, joilta lapset voivat oppia vuorovaikutustaitoja. Koirat myös reagoivat tunnetiloihin, ja painavat esimerkiksi pään polvelle, nuolaisevat kättä tai kyynelehen poskelta. Traumatisoituneen lapsen tai nuoren voi olla vaikeaa ottaa vastaan myönteistä palautetta ja viestiä itsestään toiselta ihmiseltä, jolloin myös koiran merkitys voi olla suuri. Koiralta saa pyytämättäkin suoran palautteen, koira hyväksyy, ilahtuu nähdessään, heilauttaa häntää, tulee tykö ja hakeutuu rapsuteltavaksi. Lapset tietävät intuitiivisesti, että koira ei teeskentele. (Ikäheimo 2013c, 145–147.)

Myös masentuneiden lasten tai nuorten kanssa, joiden maailma on vaikeimmillaan tyhjä tai vailla mitään kerrottavaa tai puhuttavaa, koiran läsnäolo tuo usein tilanteeseen helpotusta. Koira hyväksyy ja kohtaa ehdoitta ja iloisena. Lapsen tai nuoren voi olla helpompi puhua koirasta ja ottaa siihen kontaktia. Koira voi katsoa, jos lapsen tai nuoren on vaikea tai ahdistavaa katsoa aikuista. Myös tapaamisten ilmapiiri on helpompi koiran ollessa läsnä. Ikäheimon mukaan koirat tekevät tapaamisista vaikeissa elämäntilanteissa olevien lasten ja nuorten kanssa ystävällisempiä, iloisempia ja turvallisempia. (Ikäheimo 2013c, 147–148.)

Samanlaisia havaintoja koiran läsnäolon merkityksestä lasten ja nuorten tukemisessa on tehnyt Liisa Ahonen. Hän tutki pro gradu -tutkielmassaan (2009) koulukoirien tarjoamaa tukea koulussa. Koulukoirat ovat Suomessa

vielä melko harvinaisia, toisin kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa. Koirat tukivat koulussa oppilaiden tarkkaavaisuutta, tarjosivat emotionaalista tukea, motivoivat heitä tulemaan kouluun, ja tuomalla kouluun ilon hetkiä. Koirien suoma aito läsnäolo koululuokassa ja fyysinen läheisyys tarjosivat nuorille vankan emotionaalisen turvan. (Ahonen 2013, 184–192.)

Koirat toimivat myös ikään kuin jäänmurtajina emotionaalisesti vaikeissa tilanteissa, jolloin nuoret saivat ensin rauhoittua itsekseen koiran kanssa, ja sen jälkeen keskusteleminen sujui paremmin. Koirat rakensivat myös vuorovaikutusta, ja oppilaat pyrkivät käyttäytymään paremmin myös silloin kun voimakkaat tunteet meinasivat ottaa vallan. Nuorille erityisluokalla oleville opiskelijoille koira toimi myös statuksen nostattajana. Koiraluokalla olevat saivat paljon huomiota osakseen koirien kautta. (Ahonen 2013, 185–190.)

Suurimpana asiana Ahonen pitää sitä, että koirat paransivat oleellisesti oppilaiden keskittymiskykyä ja tarkkaavaisuutta. Tarkkaavaisuuden herpaantuessa saattoi luvallisesti rapsuttaa koira tai lähteä jopa pienelle kävelyllä koiran kanssa. Koirat myös oma-aloitteisesti hakeutuivat niiden oppilaiden luo, joiden oli vaikea keskittyä opiskeluun. Tällöin myös yleinen työrauha luokassa säilyi, kun keskittymisen herpaantuessa saattoi keskittyä hetkeksi koiraan yleisen häiritsemisen sijasta. (Ahonen 2013, 190–192.)

Ahonen on käyttänyt koira itsekin työssään opettajana esi- ja alkuopetuksessa. Hän toteaa, että koirasta on paljon hyötyä siinä työssä sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen harjaantumisessa. Hänen mukaan tänä aikana, jolloin lapsilla ja nuorilla on paljon tarvetta henkisen hyvinvoinnin tuelle, on tilausta uudentalaiselle tavalle toteuttaa kasvatus- ja opetustyötä. Koira-avusteinen työ on yksi loistava mahdollisuus siihen. (Ahonen 2013, 192–193.)

Koulunkäynninohjaaja ja lasten ja nuorten erityisohjaaja Anne Jokila kertoo *Motiivi* -lehdessä, että uskoo koira-avusteisuuden koulumaailmassa lisääntyvän Suomessa. Hän on itse käyttänyt koiraansa työssään useita vuosia. Hän ajattelee, että koirat toisivat kouluihin inhimilliseen vivahteen, nykyään korostuneen tietotekniikan ja virtuaalimaailman vastakohtaksi. Myös hän listaa hyötyjä, joita on kokenut koiran läsnäolosta työssään. Lapset ovat avoimempia koiran läsnä ollessa, koirien avulla opitaan käytöksen hallintaa ja parempia vuorovaikutustaitoja. Ertyislasten luokissa koiran kanssa touhuilu ja leikkiminen edistävät lasten motorisia taitoja ja lapsi saa erilaisia aistikokemuksia. (Uusikumpu 2013, 27–29.) Koiran käytöstä koulumaailmassa on uutisoitu myös YLE-uutisissa (Malmi 2012, Yle-uutiset 23.10.2015).

Koulukuraattori Riikka Valo käyttää koira kuraattorin työssään. Valo kertoo koiran madaltavan kynnystä toimia kuraattorin kanssa. Koiran kanssa työskentely on suunnitelmallista, tavoitteellista ja yksilökohtaista. Koira on paikalla sovittuina aikoina ja sovituissa paikoissa ja sitä käytetään sellaisten oppilaiden kanssa, joiden kanssa työskentelyyn se tuo jotakin lisäarvoa. (Rannaste 2015, Lempäälä-Vesilahden Sanomat 18.2.2015.)

”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

Riikka Valo kuvaa, että eläimen avulla on helpompi puhua. Hän myös pystyy lukemaan koirastaan asioita, kuten oppilaan vilkkauksen tai ahdistuneisuuden. Koira toimii ylivilkkaan oppilaan kanssa saattaen riehaantua itsekin, mutta käyttäytyy täysin erilaisilla rauhallisen tai sulkeutuneen lapsen tai nuoren kanssa, se siis aistii tunneilmapiiriä. Valo korostaa, että koiran kanssa työskenneltäessä korostuu ennakoiminen, ja eäimen täytyy olla kunnossa ja soveltuva, myös vakuutusten on oltava kunnossa. Hänen mukaan koiran käytön mahdollisuudet ovat rajattomat. (Rannaste 2015, Lempäälä-Vesilahden Sanomat 18.2.2015.)

Koira-avusteisuudesta koulukuraattorin työssä uutisoi myös Yle (Malmi 2012, Yle-uutiset 31.10.2012). Uutisessa kerrottiin koulukuraattori Reetta Tourusesta, joka on myös käynyt koiransa kanssa koirakkona koirat kasvat- ja kuntoutustyössä ry:n koulutuksen ja saanut positiivisia kokemuksia koiran käytöstä kuraattorin työssään.

Jari Sinkkosen (2013, 42–43) mukaan lemmikin läheisyys voi tyydyttää läheisyyden ja lohdutuksen tarpeita lapsen ollessa stressaantunut. Se on merkityksellistä esimerkiksi yksinäisille lapsille. Kaltoin kohdellut tai traumatisoituneet lapset saattavat kiintyä eläimeen, joka voi olla merkittävä psyykkisen tervehtymisen elementti. Eläimestä voi tulla lukkiutuneelle lapselle ensimmäinen elävä olento, jolle lapsi osoittaa helliä tunteita tai luottamusta.

Yhdysvalloissa koiria on käytetty jopa oikeusapukoirina. Se perustuu juuri koiran rohkaisevaan, rentouttavaan ja lohduttavaan läsnäoloon. Varsinkin traumatisoituneiden lasten ja nuorten kohdalla koiran läsnäolo on ollut kultaakin kalliimpaa stressaavassa ja raskaassa oikeusprosessissa. Suomessakin tämäntyyppinen työskentelymuoto tekee tuloaan. (Romppainen n.d.)

3 KOULUN SOSIAALITYÖ – KURAATTORI OSANA OPPILASHUOLTOA

Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä perusopetuksen oppilashuollon koulukuraattorin kanssa. Tässä luvussa avaan koulukuraattorin työtä osana oppilashuoltoa sekä koulukuraattorin työtä ja toimenkuvaa yleensä. Avaan tässä luvussa myös sosiaalipedagogisen viitekehyksen teoriaa, joka voidaan nähdä oleellisena teoreettisena viitekehyksenä koulukuraattorin työlle.

3.1 Laki oppilashuollon ja kuraattorin työn määrittelijänä

Suomessa perusopetusta ohjaa perusopetuslaki. Opetushallitus on laatinut perusopetuksen perusteet (2004), johon perustuu perusopetuksen opetussuunnitelma. Tällä hetkellä voimassa oleva perusopetuksen perusteet ovat voimassa siihen asti, kun uudet perusopetuksen perusteet (2014) tulevat voimaan ja otetaan käyttöön syyslukukaudella 2016. (Opetushallitus 2015.) Perusopetuksen perusteissa määritellään myös oppilashuollon järjestämistä koskevat seikat.

Aikaisemmin oppilashuolto pohjautui koululakeihin, terveydenhuoltolakiin ja siihen liittyviin asetuksiin sekä perusopetuksen perusteisiin. 1.8.2014 tuli

”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

voimaan uusi Oppilashuoltolaki. Tämän vuoksi opetushallitus teki määräyksen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteihin muuttamisesta, jossa muutettiin kokonaisuudessaan luku 5.4 liitteen muotoon. Määräys edellyttää 1.8.2014 perusopetuksen järjestäjiltä opetussuunnitelman muuttamista koskien uutta oppilashuoltolakia (Opetushallituksen määräys 2015).

Oppilashuolto määritellään laissa:

”Opiskeluhuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuolto on sekä perusopetuslaissa tarkoitettu oppilashuolto että lukio- ja ammatillisesta koulutuksesta laissa tarkoitettu opiskelijahuolto. Opiskeluhuolto toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Lisäksi opiskelijoilla on oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon siten kuin tässä laissa säädetään. Opiskeluhoitoon sisältyvät koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen opiskeluhoito sekä opiskeluhoittoa tukevat palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhoitoa toteutetaan opetustoimen sekä sosiaali- ja terveystoimen monialaisena suunnitelmallisena yhteistyönä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa sekä tarvittaessa muiden yhteistyötahojen kanssa.”

OHL 1287/2013 1:3 §

Uusi Oppilashuoltolaki määrittelee ja ohjaa oppilashuoltotyön toimintaa Suomessa. Tämän lain (OHL 1287/2013 1:2 §) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä, hyvinvointia sekä osallisuutta. Tavoitteena on myös ehkäistä ongelmien syntyä, edistää oppilaitosyhteisön ja opiskeluympäristön hyvinvointia, terveellisyyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja oppilaitoksen välistä yhteistyötä. Lain tarkoitus on turvata varhainen tuki sitä tarvitseville, turvata opiskelijoiden tarvitsemien opiskeluhoitopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu sekä vahvistaa opiskeluhoittoa toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Opiskeluhoittoa toteutetaan ensisijaisesti yhteisöllisenä opiskeluhoitona, joka on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja koko oppilaitosyhteisöä tukevaa opiskeluhoittoa. Kaikkien oppilaitoksessa työskentelevien on edistettävä

opiskelijoiden ja oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä kotien kanssa. Opiskelijoilla on myös oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon, jolla tarkoitetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalveluja, monialaista yksilökohtaista opiskeluhoiltoa ja koulutuksen järjestäjän järjestämiä sosiaali- ja terveystalveluja, joista erikseen säädetään 10§:ssä. (OHL 1287/2013 1:3–5 §.)

Psykologi- ja kuraattoripalveluilla tarkoitetaan psykologin ja kuraattorin antamaa tukea ja ohjausta opiskeluun ja koulunkäyntiin. Sillä edistetään koulu- ja opiskeluyhteisön hyvinvointia sekä yhteistyötä opiskelijoiden perheiden ja muiden läheisten kanssa, tuetaan opiskelijoiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia. (OHL 1287/2013 1:7 §.)

3.2 Kuraattorin työ Suomessa

Koulukuraattorin työtä Suomessa on tutkittu melko vähän. Sipilä-Lähdekorpi (2004) tutki kuraattorien työtä tarkoituksenaan rakentaa kokonaiskuvaa koulukuraattorin työstä suomalaisessa yhteiskunnassa. Hän toteaa, että kansainvälisestäkin koulukuraattorityön tutkimus on vähäistä. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 15–16.) Tämä on toteamus yli kymmenen vuotta sitten – sen paremmin en löytänyt tuoreempaakaan koulukuraattorin työtä koskevaa tutkimustietoa.

Sipilä-Lähdekorpi (2004, 25–26) on tutustunut tutkimuksessaan koulukuraattoreista käytettyihin erilaisiin nimityksiin maailmassa, ja löysi niitä noin 20 erilaista. Se kertoo jo kuraattorin työn moninaisuudesta ja kenties työn määrittämisen haasteista. Yleinen nimitys muualla maailmassa on koulun sosiaalityöntekijä.

Kuraattori tekee työtä lasten ja nuorten kehitystä ja kasvua tukien. Kuraattorilta vaaditaan monipuolista ammattitaitoa sekä yksilöiden, ryhmimien että yhteisöjen kanssa toimiessaan. Kuraattorin työn kuvauksissa korostui verkostoitunut yhteistyö. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 28.)

Sipilä-Lähdekorpi (2004, 38–39 & 2006, 12–14) kuvaa Huxtablen ja Blythin (2002) tekemän eri maiden koulujen sosiaalityötä koskevan tutkimuksen avulla kuraattorityön historiaa ja syntyä. Kuraattorin ammatti on noin sata vuotta vanha, mutta vähän tutkittu. Sen syntymaita ovat olleet Yhdysvallat ja Englanti. Sen juuret ovat oppivelvollisuudessa; kun koulunkäynti tuli pakolliseksi, tarvittiin ammattilaisia tukemaan lapsia ja heidän perheitään lapsen koulunkäynnissä.

Koulukuraattorin työn määritelmässä ja sisällöissä on paljon eroja ja niiden synnyssä eri-aikaisuutta eri maiden välillä. Suurimmat erot liittyvät juuri eri ammattinimikkeisiin, ja niiden merkityksiin, pätevyysvaatimuksiin, aineellisen avun antamiseen, sosiaalipedagogiikan ja sosiaalityön suhteeseen sekä organisaatioihin, jotka toteuttavat kuraattorin työtä. Joissakin maissa kuraattorin työ on ollut olemassa jo sata vuotta, joissakin maissa sitä ei ole vielä ollenkaan. Suomessa kuraattorityötä on tehty 1960 -luvulta lähtien. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 38–39 & 2006, 12–14.)

Yli kymmenen vuotta sitten, Sipilä-Lähdekorpi (2004, 175) on kiteyttänyt tutkimustuloksissansa kuraattorin työn näyttäytymistä yhteiskunnassamme. Tuolloin tuloksissa selvisi, että oppilas on työn keskiössä ja työ on hyvin verkostoitunutta. Kuraattorien pyrkimys oli tukea oppilaan kasvua koulun tavoitteiden mukaisesti mutta pääsoin sosiaalityön koulutuksella, etiikalla ja menetelmillä. Kuraattoreilla on siis kaksoisfunktio, ja kuraattorit kokevat itsensä sekä sosiaalityöntekijöiksi että kasvattajiksi, ja heidän tulee olla lojaleja sekä koulujärjestelmälle että asiakkaille.

Haasteena nähtiin se, että kuraattorin työ on syntynyt moderniin yhteiskuntaan, mutta maailma elää postmodernissa murroksessa. Koulu on jäänyt jälkehen yhteiskunnan kehityksestä jääden kiinni moderniin. Näin ollen kuraattoreilla oli kaksoissijoittuminen; he toimivat ikään kuin välitilassa, postmodernin yhteiskunnan palveluammattissa, modernissa koulutusjärjestelmässä. Sipilä-Lähdekorpi pohtii, missä on kuraattorityön tulevaisuus ja onko kuraattorityössä alkanut uusi kausi, ja jos on, miten se tulee nimitetyksi. Tutkimustulosten mukaan kuraattorit mielellään nimeäisivät kauden yhteisöllisyyden kaudeksi, ennaltaehkäisevän työn kaudeksi tai koulun kokonaisvaltaisen huolenpitokulttuurin kaudeksi. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 175.)

Koulun asema yhteiskunnassa on tuottaa yhteiskunnassa tarvittavia tietoja, taitoja ja asenteita lapsille. Koulua pidetään merkittävänä lasten ja nuorten sosiaalisen kehityksen ja yhteiskunnallistumisen instituutiona. Se valmistaa uusia yhteiskunnan jäseniä yhteiskunnalliseen elämään. Näiden koulun tavoitteiden tarkastelussa keskiöön nousee myös koulun toimintakulttuuri. Toimintakulttuuriin ovat osaltaan vaikuttamassa koulun opettajien lisäksi monet muut koulun aikuiset, kuten koulukuraattori. (Nivala 2006, 102–104.)

Koulukuraattorilla sosiaalityön ammattilaisena on mahdollisuuksia lasten ja nuorten ongelmien taustatekijöiden hahmottamiseen. Hänellä on ensinnäkin yhteiskunnallinen yleiskäsitys sosiaalisista riskitekijöistä ja toiseksi mahdollisuus selvittää yksittäisen lapsen tai nuoren sosiaalista taustaa. Kuraattori on lähellä nuoria heidän päivittäisessä toimintaympäristössään. Kuraattori toimii välittäjänä ja tukijana tilanteessa, jossa nuori tarvitsee ohjata koulun ulkopuolisten palvelujen piiriin. (Nivala 2006, 147–149.)

Opettajat kohtaavat oppilaita päivittäin, ja siksi opettajalla ajatellaan olevan parhaat mahdollisuudet huomioida oppilaassa tapahtuvia muutoksia, jotka herättävät huolen oppilaan hyvinvoinnista. Aina opettajilla ei ole kuitenkaan mahdollisuuksia oppilaiden henkilökohtaiseen huomaamiseen tai kohtaamiseen. Opettajat ovat vastuussa koulun kontrollointi- ja arvostelutehtävän toteuttamisesta, toisin kuin kuraattori, ja näin ollen kuraattoreiden voi olla helpompaa päästä luottamukselliseen keskusteluun oppilaiden kanssa. (Nivala 2006, 147–149.)

Kuitenkin kaikkien koulun työntekijöiden tulee voida entistä paremmin hyödyntää työssään mahdollisuuksiaan lasten ja nuorten ongelmien havaitsemiseen ja varhaisen tuen tarjoamiseen sekä vaikeuksien ehkäisemiseen ennalta. Se on mahdollista kun koulun toimintakulttuuria kehitetään niin,

että huomiota kiinnitetään enemmän oppilaiden suhdetaitojen, tunteiden käsittelemisen kykyjen, itsetunnon ja –tuntemuksen ja muiden vastaavien taustapainoisen elämän valmiuksien kehittämiseen. (Nivala 2006, 149–150.)

Koulun sosiaalityö on edelleen yhteiskunnassamme tuntematon ja marginaalinen työmuoto, vaikka systemaattisesti koulun sosiaalityötä on Suomessa tehty jo puoli vuosisataa. Edelleen kuitenkin on epätietoisuutta siitä, mitä koulukuraattori työssään tekee. Koulukuraattorin työ on jäänyt hieman väliinpuotoajaksi lastensuojelun ja opetustoimen palvelujärjestelmässä. Sitä ei nähdä olennaiseksi toimijaksi lastensuojelussa, mutta ei opetustoimeenakaan. Koulusosiaalityön ammattikunnan identiteettiä nakertavat osaltaan epäyhtenäinen hallinnollinen organisointi, pirstaleinen toiminta ja sen edellytyksiä jäsentävä hajanainen lainsäädäntö sekä ammattikunnan koulutuksen ja kelpoisuuden sekalaisuus. (Wallin 2011, 21–24.)

Sosiaali- ja teveysministeriössä on vuosina 2006–2009 toiminut monialaisia oppilas- ja opiskelijahuollon työryhmiä. Niiden tavoitteena on ollut koulun hyvinvointipalvelujen selkiinnyttäminen lainsäädännöllisesti, organisatorisesti ja toiminnallisesti. Lisäksi Opetushallitus on koordinoanut oppilashuollon kehittämishankkeita, jotka ovat parantaneet merkittävästi koulun hyvinvointipalveluita. (Wallin 2011, 24–25.)

Wallin (2011, 85–87, 157) korostaa koulusosiaalityön perustehtävän tämentämisen ja kirkastamisen merkitystä. Sen avulla voidaan löytää uudelleen ja uudelleen perusteltu ja ammatillinen vastaus siihen kysymykseen, mitä koulusosiaalityö on. Selkeä perustehtävä ikään kuin oikeuttaa työn olemassaolon. Perustehtävän hyvä jäsentäminen aktivoi ja syventää myös koulusosiaalityön omaa tutkivaa, kriittistä ja analyysoivaa otetta työhön. Koulun sosiaalityössä oleellista on miettiä aina tekemisensä tavoite ja funktio. Mitä sellaista lisäarvoa oma työ voi oppilaitoksessa tuottaa, jota muut aikuiset tai ammattilaiset eivät voi tarjota? Oman ydinosaamisen kirkastaminen itselle ja muille on asiantuntijuuden peruskivi.

Koulusosiaalityö sijoittuu sekä sosiaalipalveluihin, että sosiaalityöhön, johon sosiaalityö yleisestikin karkeasti jaotellaan. Sosiaalityötä yleisesti voi kuvata väliintuloksi ihmisen ja ympäristön välisessä häiriötilanteessa, ja pyrkimykseksi vaikuttaa ihmisen sosiaaliin toimintaedellytyksiin. Koulusosiaalityö kohdentaa varhaista tukea lapsiin, nuoriin ja heidän perheisiinsä. Työtä tehdään selviytymistä ja yhteisöön liittymistä tukemalla ja ongelmia ehkäisemällä. Koulusosiaalityö pyrkii vaikuttamaan yksilöllisiin, yhteisöllisiin ja yhteiskunnallisiin toimintaedellytyksiin lasten ja nuorten kasvun edistämiseksi. (Wallin 2011, 87–89.)

Lyhyesti koulussa tehtävästä sosiaalityöstä voisi sanoa, että se on varhaista, kohdennettua, osallistavaa ja kestävää tukea kouluympäristössä. Samoin kun sosiaalityötä yleensä, pidetään koulun sosiaalityötä teorian suhteen moniulotteisena ja dynaamisena. Sen taustalla on sosiaalisia, psykososiaalisia ja pedagogisia teorioita. (Wallin 2011, 90.)

Sosiaalityön laatu voidaan nähdä samana asiana kuin vaikuttavuus, eli hyöty. Työ on ollut laadukasta, kun asiakas kokee tulleen autetuksi, kohdelluksi oikeudenmukaisesti ja saaneensa mahdollisuuden muutokseen. Kun halutaan tietää sosiaalityön vaikuttavuutta, sitä täytyy mitata. On kuitenkin haastavaa löytää mittareita tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Tämän haasteen edessä ei pidä kuitenkaan lannistua, eikä tyytyä näennäiseen tai ulkoiseen laadunvarmistukseen. (Wallin 2011, 118–119.)

Yksi varteenotettava laadun varmistuksen väline on tutkiva ja kokeileva asenne työhön ja omiin toimintatapoihin: taustaoletuksiin, työmenetelmiin ja työtunteisiin. Se on jatkuvaa reflektointia, arviointia ja uskallusta kokeilla. Koulusosiaalityössä tarvitaan jatkuvaa uudistumista ja innovatiivisuutta. Olennaista on myös selvittää asiakkaan, eli oppilaiden ja vanhempien ajatuksia koulun sosiaalityöstä. Asiakas tietää parhaiten, onko hän tullut autetuksi. Näiden tueksi tarvitaan enemmän tutkimusta koulun sosiaalityöstä. (Wallin 2011, 120–124.)

Wallin (2011, 166–167) näkee, että palaamalla koulusosiaalityön juurille voidaan saavuttaa sosiaalista innovaatiota tämän päivän koulun sosiaalityölle. Tärkeää on synnyttää uusia oivalluksia siitä, miten koulu voisi parhaiten tukea lapsia ja nuoria heidän kasvussaan, auttaa heitä näkemään elämänsä ja valintansa uudessa valossa, liittymään yhteisöön, ymmärtämään omia tunteitaan ja keskittymään paremmin opiskeluun. Juuri tämän kaltaisten sosiaalisten taitojen lisäämisessä koulun sosiaalityö on yhdessä alkuperaisistä tehtävistään.

On ennakoitavissa, että lasten, nuorten ja heidän perheidensä elämän haasteet eivät ole ainakaan vähenemään päin, elämä monimutkaistuu. Myös yhteiskunnan turvaverkostot laajentuvat, monipuolistuvat, pirstaloituvat. Kaiken tämän keskellä ihminen ja hänen sosiaalinen yhteisönsä tarvitsee kohdennettua ja kestävästä tukea selviytyäkseen. Wallin myös korostaa sosiaalipedagogiikan ja yhteisöllisten toimintamallien mahdollisuuksia aitoon välittävään ilmapiiriin ja uuteen aikuisten ja lasten väliseen suhteeseen kasvatusyhteisöissä (Wallin 2011, 167–168).

Suomalaisten menestyminen kansainvälisissä koulu- ja oppimistulosvertailuissa hämmästyttää suomalaisia itseäänkin. Syitä tähän on varmasti useita, mutta vähäisimpänä niistä ei liene suomalaisen koulujärjestelmän erityisen tuen ja hyvinvointipalvelujen merkitys. Näistä tukipylväistä tulee pitää kiinni myös tulevaisuudessa. (Wallin 2011, 170.)

3.3 Sosiaalipedagogiikka koulun sosiaalityössä

Sosiaalipedagogiikkaan sisältyy sekä sosiaalinen, että pedagoginen nimensä mukaisesti. Sosiaalipedagogiikkaan on itsessään sisään rakennettuna yhteisöllisyys. Koulukuraattorit kokevat työnsä olevan sekä sosiaalityötä, että kasvatustyötä. Oppilashuoltotyöhön, johon kuraattorin työ sisältyy, liittyy entistä voimakkaampi yhteisöllisyyden tarve. Jo näistä lähtökohdista sosiaalipedagogiikka on perusteltu pohja kuraattorin työlle. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 7–8.)

Koulukuraattorin työn läheiseksi teoriapohjaksi tulee hyvin luontevasti sosiaalipedagogiikka, ja se tarjoaa kuraattorin koulutukselle hyvän kasvualustan. Koulukuraattorin työssä yhdistyvät sosiaalinen ja pedagoginen näkökulma. He työskentelevät kasvatusyhteisössä, ja perustehtävänsä toteuttamiseen he tarvitsevat sosiaalialan tietoa ja taitoa. Sosiaalipedagogiikka käsitetään juuri kasvatus- ja yhteiskuntatieteiden välimaastoon sijoittuvaksi oppialaksi. (Sipilä-Lähdekorpi 2006, 11.) Myös Leena Kurki (2006, 92–93) korostaa hyvin vahvasti kuraattorin työn sosiaalipedagogista luonnetta, jopa vaadetta. Kuraattorintyön tulisi ponnistaa sosiaalipedagogiikasta.

Kurki (2006, 76–77) kuvaa Trillan (2004) esille nostamia kolmea tärkeintä sosiaalipedagogiikkaa yleisesti luonnehdittua pirrettä. Ensimmäisen käsityksen mukaan sosiaalipedagogiikka on ihmisen tukemista sosiaalisuuteen, ja se määritellään siis persoonan sosiaalisen puolen kasvun tukemiseksi. Siinä ajatellaan, että inhimillisellä persoonalla on tiettyjä erillisiä osia; älyllinen, sosiaalinen, fyysinen ja affektiivinen, joita voidaan myös erillisinä tukea ja kasvattaa. Sosiaalipedagogiikka on tällöin kasvatuksen sosiaalinen tiede, ja sen tavoitteena on auttaa ihmisen sosiaalista kypsymistä ja kasvua kansalaisuuteen.

Toisen näkemyksen mukaan sosiaalipedagogiikka on oppiala, joka on syntynyt hädässä ja sosiaalisissa ristiriidoissa eläviä ihmisiä varten. Silloin sosiaalipedagogiikka ymmärretään erityisesti marginaalissa elävien nuorten parissa tehtävänä ennaltaehkäisevänä työnä. (Kurki 2006, 76–77.)

Kolmanneksi sosiaalipedagogiikka on määritelty non-formaaliksi kasvatukseksi. Se tarkoittaa kaikkea sitä kasvatustyötä, jota tehdään koulun ja muiden muodollisten järjestelmien ulkopuolella ihmisten arjessa ja vapaa-aikana. Trillan mukaan nämä kolme määritelmää eivät nykyään enää riitä, sillä yhteiskunnassa tapahtuu paljon muutoksia. (Kurki 2006, 76–77.)

Kurki kuvaa Petruksen (2004) ajatusta siitä, että myös formaalin varhais- ja koulukasvatuksen piirissä tehtävän kasvatustyön tulisi painottua entistä vahvemmin sosiaalipedagogisesti. Hän katsoo, että perinteinen käsitys kasvatuksesta on laajentunut, eikä se ole enää koulun yksityisomaisuutta. Kasvatuksen päätavoitteeksi ymmärretään nykyään se, että ihmisen tulee saavuttaa laajasti niitä sosiaalisia valmiuksia ja taitoja, joita tarvitaan sosiaaliin ja yhteiskunnalliseen ympäristöön sopeutumisessa ja sen edelleen kehittämiseksi, aidossa kansalaisuudessa. Jotta ihminen saavuttaa näitä taitoja, hänen tulee oppia kuulumaan ryhmään ja tuntee olevansa arvostettu ryhmässä. (Kurki 2006, 76–77.)

Sosiokulttuurinen innostaminen, animation socioculturelle, on syntynyt Ranskassa toisen maailmansodan jälkeen. Käsitteen animation kääntäminen ei ole ollut yksinkertaista. Käsitteen alkuperässä innostaminen on elämän antamista, toimintaan motivoitumista, suhteeseen asettumista ja yhteisön ja yhteiskunnan puolesta toimimista. Se on sellainen arkipäivän sosiaalisen toiminnan, tiedostamisen ja laadullisen muutoksen väline, jonka tavoitteena on luoda solidaarisuuden arvot tiedostava yhteiskunta. Innostamisessa huomio kiinnitetään ihmisen, persoonan kokonaisehitykseen. Se on pedagoginen liike, jonka tavoitteena on saada ihmiset osallistumaan oman elämänsä

ja yhteisöjensä elämän aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen. (Kurki 2006, 80.)

Kulttuuri liittyy vahvasti innostamisen jäsentämiseen. Innostamisessa ihmistä ei nähdä vain kulttuurinsa tuotteena, vaan on myös sen luoja. Kulttuurilla on aina edessään tulevaisuuden projekti. Oleellista on inhimillinen aktiviteetti, osallistuminen ja jokaisen ihmisen tietoiseen valintaan perustuva toiminta. Se on prosessi, jossa aloitteet tulevat ihmisiltä, kansalta itseltään. (Kurki 2006, 80–81.)

Kurki (2006, 80–81) korostaa tekstissään, että nykypäivän kulttuuri näytetään kuitenkin hyvin toisin. Ihmiset ovat passivoituneet runsaasta vapaaajasta viihteen pakko-kuluttajiksi, eivätkä ole enää niin vahvasti elämänsä ja kulttuurinsa tuottajia. Sosiokulttuurinen innostaminen on hyvä väline kriittiseen tietoisuuteen heräämisessä ja kasvatukselliseen apuun siinä. Nimenomaan koulu on hyvä paikka innostaa nuoria monipuoliseen kulttuuriin toimintaan ja liikkeelle lähtemiseen.

Edelleen Kurjen mukaan (2006, 78–79) sosiaalinen työ koulussa on puhdasta innostamista ja hän näkee innostamisen erinomaisena viitekehystenä kuraattorin työlle. Sosiokulttuurisessa innostamisessa ydin on ihmisten oma osallistuminen toimintaan koko prosessin ajan, suunnittelusta arviointiin. Kurki toteaa, että koulumaailmassa ei aina päästä tähän, vaan oppilaat ymmärretään paljolti didaktisten toimenpiteiden kohteina.

Tavoitteena koulumaailmassa on koko koulun eetoksen ja kulttuurin muuttuminen vähittäin sellaiseksi, että se kokonaisuudessaan tukisi oppilaan yksilöllisen persoonan kehittymistä kriittiseen ajatteluun, valintojen tekemiseen, dialogiseen jakamiseen ja välittämiseen sekä yhteisöllisyyden syntymistä. (Kurki 2006, 78–79.)

4 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Eläinten vaikutuksia ihmisten hyvinvointiin on tutkittu etenkin ulkomailla runsaasti. Tutkimukset ovat kuitenkin usein pienillä eläin- tai ihmisjoukoilla tehtyjä ja osasta puuttuu vertailuryhmä. Vertailuryhmän kuuluisi antaa lähtötaso, johon tutkittavaa asiaa verrataan. Osa tutkimuksista antaa kuitenkin luotettavaa tietoa aiheesta. (Ikäheimo 2013a, 8–9.)

Ikäheimo toteaa, että meta-analyysi on hyvä tapa arvioida suurta joukkoa tutkimuksia ja niiden näyttöä. Meta-analyysissä kootaan suuri määrä tutkimuksia jostakin aiheesta ja tarkastellaan niiden tutkimusmenetelmiä, aineistoa ja tuloksia. Näistä muodostetaan uusi aineisto, jota käsitellään. Tällä menetelmällä saadaan suurempi tutkimus, jonka tuloksia voidaan pitää jopa erillisiä yksittäisiä tutkimuksia luotettavampia. (Ikäheimo 2013a, 8–9.)

Ikäheimo kuvaa Nimerin ja Lundalin 2009 tekemää arvokasta meta-analyysiä, jossa arvioitiin 250 siihen mennessä julkaistua tutkimusta eläinavusteisesta terapiasta. Myönteistä vaikutusta oli todettavissa näissä tutkimustuloksissa neljällä eri alueella: autismissa ja autistisen kirjon häiriöissä, käyt-

täytymisen ongelmissa, somaattisissa sairauksissa ja psyykkisissä häiriöissä. Vaikutukset olivat kaiken kaikkiaan myönteisiä kaikenikäisillä ihmisillä. Johtopäätös tässä meta-analyysissä oli, että eläinavusteinen terapia on hyödyllistä ja että sitä ja sen tutkimista kannattaa jatkaa. (Ikäheimo 2013a, 8–9.)

Koirien merkitys omistajalleen on tutkimusten valossa hyvin kiistaton. Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevän koiran vaikutusta asiakkaan hyvinvointiin on Wikbergin mukaan (2014b, 29) sen sijaan tutkittu, varsinkin Suomessa, vasta vähän. Koiria kuitenkin näkyy työssään erilaisissa sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden ympäristöissä enenemässä määrin, ja vaikuttaneekin siltä, että tämä työmuoto alkaa saada tuekseen myös tutkimustietoa tulevina vuosina.

Honkanen (2013, 88–102) on tutkinut ihmisten ja eläinten välistä suhdetta sekä eläinten koettuja vaikutuksia hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Tutkimustuloksissa ilmenee eläimistä johtuvia koettuja hyvinvointivaikutuksia. Hyvinvointivaikutukset ulottuivat fyysiselle, psyykkiselle ja sosiaaliselle ulottuvuudelle mutta laajimmin ulottuivat psyykkisen hyvinvoinnin alueelle. Eläinten koettiin vaikuttavan rentouttavasti, elvyttävästi ja tasapainottavasti. Lisäksi tutkimuksessa ilmeni, että eläinten koettiin auttavan myös ihmissuhteiden luomisessa ja ylläpitämisessä. Tutkimuksen mukaan eläimet tuovat elämään iloa ja positiivisia tunteita. Ne edistävät yleisesti hyvinvointia, ja auttavat jaksamaan vaikeina hetkinä, lohduttaen. Eläimet antavat seuraa, turvaa ja rakkautta.

Eläimet olivat rikastuttaneet vastaajien elämää ennen kaikkea siis psyykkisesti ja sosiaalisesti. Yleisimmin, melkein puolessa vastauksista, eläinten koettiin tuoneen elämään lisää ilon tunteita, onnistumisen kokemuksia ja monenlaisia myönteisiä elämyksiä. Vain prosentti koki, ettei eläimillä ole merkittäviä vaikutuksia hyvinvointiinsa. Noin joka kymmenennelle suhde eläimeen oli ollut elämää kannatteleva ja jaksamista päivästä toiseen edesauttava asia. Huomattavaa tuloksissa oli se, että lähes kaikki, 97,4 prosenttia, koki eläimen itselleen tärkeäksi ja viidennes elämänsä tärkeimmäksi asiaksi. Kirjoittaja toteaa omien tutkimustulosten eläimen ja ihmisen välille muodostuvan suhteen läheisyydestä olevan linjassa muiden vastaavien tutkimusten tulosten kanssa. (Honkanen 2013, 100–101.)

Alasorvarin ja Hopiavuoren (2014) tutkimuskohteena oli koira-avusteinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa, jonka avulla pyrittiin lisäämään tietoa koira-avusteisesta työskentelystä ja sen mahdollisuuksista varhaiskasvatuksessa. Tuloksissa ilmenee, että lasten suhde päiväkotikoiriin oli merkityksellinen, ja lapset olivat koirista kiinnostuneita. Suhde koiriin oli myös hyvin fyysinen, kosketuksineen. Koirilla varhaiskasvatuksessa oli erilaisia rooleja: leikkikavereita, vastaanottajia, tervehtijöitä, hellyyden kohteita, eläinkokemusten tarjoajia, hauskuuttajia ja rauhoittajia. Koirat toivat myös puheenaiheita ja olivat yhteisten tekemisten kohteita sekä lasten että kasvatustajien välillä. Koirat edistivät myös työhyvinvointia henkilökunnan näkökulmasta, vaikka ne toivatkin lisähaasteita työhön. (Alasorvari & Hopiavuori 2014, 69–70.)

Monenlaiselle jatkotutkimukselle eläinavusteisesta työskentelystä on tarvetta. Kirjoittajat toteavat, että lasten kokemusten ja mielipiteiden tutkiminen eläinavusteisesta työstä olisi tärkeää. Kun aihetta tutkitaan, voidaan eläinavusteista toimintaa suunnitella enemmän lapsilähtöiseksi. Lasten kokemuksia tutkimalla lisätään heidän osallisuuttaan sekä saadaan lisää tietoa myös koirien ja lasten välisestä suhteesta. Tutkijat toteavat myös, että vanhempien näkökulman huomioiminen tutkimusten valossa olisi tarpeen. (Alasorvari & Hopiavuori 2014, 90–92.)

Peruskoulumaailmassa koira-avusteisuutta on tutkinut Karvinen (2007). Hän tutki pro gradu -tutkielmassaan kouluviihtyvyyttä koiraluokissa, tarkoituksenaan lisätä tietoa ja ymmärrystä koiraluokista yleensä. Oppilaiden vanhemmat kokivat, että koirat rauhoittivat oppilaita, ja aggressiiviset käyttäytymispiirteet olivat vähentyneet. Vanhempien mukaan koira luokassa auttoi myös hyvän yhteishengen rakentumisessa sekä hyvien käytösten ja ystävällisyyden lisääntymisessä. Eläin tuomalla iloa ja lohtua parantaa oppilaiden myötäkokemisen taitoja. Vanhempien mukaan koiriin heikommassa asemassa olevana ymmärtäväinen suhtautuminen auttoi oppilaita suhtautumaan myös muihin heikommassa asemassa oleviin ymmärtäväisemmin. (Karvinen 2007, 114–127.)

Opettajien näkemysten mukaan oppilaiden empaattisuus oli koirien myötä lisääntynyt. Koirien läsnäolo luokassa toi luokkaan hyvää mieltä, ja sitä kautta myös oppiminen on sujunut paremmin. Koirat toivat oppilaille myös huomiota ja mahdollisuuden läheisyyteen ja koskettamiseen. Koirien silittäminen vähentää opettajien mukaan oppilaiden stressiä. Koira oli myös hyvän käytöksen mallintaja hyväksymällä kaikki tasavertaisina ja sellaisina kuin ovat. (Karvinen 2007, 114–127.)

Oppilaiden kokemukset koirasta luokassa olivat hyvin samansuuntaiset. He kokivat menestyvänsä paremmin koirien ansioista, koirat rauhoittavat, ja saivat purettua intoa tai pahaa mieltä koiriin rapsuttelemalla ja silittämällä. Oppilaat kokivat myös koirien ansiosta työrauhan parantuneen ja ilmapiirin keventyneen. (Karvinen 2007, 127–130.)

Jatkotutkimuksien kannalta tutkija pitää eläinten tervehdyttävien vaikutusten tutkimista eri alojen asiantuntijoiden näkökulmista: sosiologian, kasvatustieteen, eläintieteen, eläinten käyttäytymisen, lääketieteen ja monen muun alan ammattilaisten tekemiä tutkimuksia (Karvinen 2007, 164–165).

Samanlaisiin tuloksiin koiran hyödyistä pääsi myös Luomala-Toikkanen tutkiessaan pienryhmän opettajan ja oppilaiden kokemuksia koira-avusteisesta pedagogiikasta. Myös hän korostaa jatkotutkimusten tekemistä eläinavusteisuudesta myös muistakin näkökulmista, kuin terapian näkökulmasta. Myös hänen johtopäätöksinään työssään on, että eläinavusteisesta terapiasta ja opetuksesta näyttää olevan hyötyä monille lapsille. (Luomala-Toikkanen 2008, 54–56).

Koira-avusteista työskentelyä koulussa on tutkinut myös Liisa Ahonen (2009), sosiaalisen ilmapiirin näkökulmasta. Koirat lisäsivät viihtyvyyttä

luokassa avaamalla nopeasti tilaa keskinäiselle vuorovaikutukselle ja nauhulle niin oppilaiden kuin opettajankin kesken. Ne toimivat ikään kuin jäänmurtajina. Koirat rentouttivat ilmapiiriä ja toivat paljon iloa luokkaan. Ne tarjosivat myös emotionaalista tukea oppilaille, niin että vaikeista asioista tai tunteista oli helpompi puhua koiran ollessa läsnä. Koirat koettiin tukipilareina, ystävänä ja uskottuna, joka tarjoaa lohtua. Suurimpana asiana Ahonen näki eläimen vaikutuksen oppilaiden keskittymiskykyyn. (Ahonen 2007, 43–48.)

Kallio ja Rintamaa (2008, 56) ovat tarkastelleet opinnäytetyössään kolmea eri eläinavusteista työskentelyä lastensuojelussa. Koiran läsnäolon myötävaikutuksiksi tutkimuksessa nousivat ilon ja onnistumisen kokemukset, ihmisen välisen vuorovaikutuksen helpottaminen, hyväksytyksi tuleminen tunne, lapsen luontevuus koiran ollessa läsnä sekä jännityksen väheneminen. Vastaanotto eläinavusteiselle työskentelylle lastensuojelun eri toimintamuodossa oli pelkästään positiivista. Eläinavusteisten työskentelymuotojen koettiin olevan tarpeellisia ja toimivia lastensuojelussa, joskin kehitettävääkin itse toimintamuodoissa löytyi.

Kauppinen ja Matkaniemi (2013, 14–16) ovat tarkastelleet koira-avusteisuutta sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä. Sosiaalipedagogisessa ja sosiokulttuurisesta innostamisen ajattelussa suositaan erilaisia luovia, osallistavia, elämyksellisiä ja innostavia menetelmiä. Koira-avusteisessa työskentelymuodossa kiteytyvät samat elementit. Myös vuorovaikutuksella on iso osa eläinavusteisen työskentelyn tavoitteissa.

5 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA MENETELMÄT

Tämän opinnäytetyö- tutkimuksen tavoitteena oli tutkia alakouluikäisten oppilaiden kokemuksia ja heidän tuottamiaan merkityksiä koira-avusteisuudesta koulukuraattorin kanssa työskentelyssä. Tarkoituksena oli tuoda oppilaiden ääni kuuluville ja selvittää, miten he ovat koira-avusteisuuden kokeneet. Tutkimuskysymykset olivat:

Miten alakouluikäiset oppilaat ovat kokeneet koiran osallisuuden ja läsnäolon kuraattorin kanssa työskentelyssä?

Mikä merkitys koiran läsnäololla on ollut oppilaille kuraattorin kanssa työskentelyssä?

5.1 Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus

Tämä opinnäytetyö oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus on terminä eräänlainen sateenvarjo, jonka alle mahtuu hyvin useita ja erilaatuisia laadullisia tutkimuksia. Laadullisessa tutkimuksessa on kysymys monista erilaisista mutta samanaikaisista ja eri vaiheissa olevista tutkimusperinteistä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 9-11.)

Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään usein pieneen määrään tapauksia ja pyritään analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Tutkimuksessa tieteellisyyden laatu ei olekaan sen määrä vaan laatu. Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan pyritään kuvaamaan jotakin tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jostakin ilmiöstä. Laadullisessa tutkimuksen tarkoituksena ei ole ainoastaan kertoa aineistosta, vaan pyrkiä rakentamaan siitä teoreettisesti kestäviä näkökulmia. (Eskola & Suoranta 1998, 18, 61–62.)

Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, ja tutkimuskohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi ym. 2008, 157). Tuomen ja Sarajärven mukaan (2009, 22) laadullinen tutkimus on empiiristä tutkimusta, jossa on kysymys empiirisen analyysin tavasta tarkastella havaintoaineistoa ja argumentoida.

Laadullisessa tutkimuksessa yksi peruskulmakivi on havaintojen teoriapitoisuus. Sillä tarkoitetaan sitä, että tutkimustulokset eivät ole käytetystä havaintomenetelmästä tai käyttäjästä irrallisia. Ei ole olemassa puhdasta objektiivista tietoa, vaan kaikki tieto on subjektiivista siten, että tutkija päättää tutkimusasetelmasta oman ymmärryksensä varassa. Havaintojen teoriapitoisuus on sitä, että tutkimuksen tuloksiin vaikuttaa se, millainen yksilön käsitys ilmiöstä on, millaisia merkityksiä ilmiölle annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään. Näin laadullisen tutkimuksen perustelut korostavat teoriapitoisuutta kaiken tutkimuksen lähtökohtana. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 20.)

Laadullisessa tutkimuksessa ei siis pyritä tilastollisiin yleistyksiin, vaan niissä pyritään kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Tuomi ja Sarajärvi (2009, 28) kuvaavat von Wrightin näkemystä siitä, että laadullista tutkimusta voidaan kutsua ymmärtäväksi tutkimukseksi. Tutkimuksen perinteiden erottelu perustuu tietämisen tapaan: ilmiötä voi joko selittää tai ymmärtää. Ymmärtäminen ihmistä tutkivien tieteiden metodina on eläytymistä tutkimuskohteisiin liittyvään henkiseen ilmapiiriin, ajatuksiin, tunteisiin ja motiiveihin; ymmärrämme jonkin merkityksen.

5.2 Aineistonkeruu

Laadullisen tutkimuksen aineistonhankintamenetelmistä yleisimmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Haastattelussa ja kyselyssä kysymme suoraan ihmiseltä, kun haluamme tietää, mitä hän ajattelee tai miksi hän toimii niin kuin toimii. Haastattelun etuna on joustavuus, sillä haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. Joustavaa haastattelusta tekee myös se, että kysymykset voidaan esittää siinä järjestyksessä, kuin tutkija katsoo aiheelliseksi. Tavoitteena on saada mahdollisimman paljon tietoa tutkimuksen kohteena olevasta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 72–74.)

Tässä tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä oli avoin, keskustelunomainen haastattelu. Avoin haastattelu on luonteeltaan täysin strukturoimattonta, ja siitä käytetään myös nimityksiä kliininen haastattelu, asiakas-keskeinen haastattelu ja keskustelunomainen haastattelu. Siinä etukäteen määriteltynä on vain ilmiö, josta keskustellaan. Avoimessa haastattelussa-kaan haastattelussa ei kysellä tai keskustella mistä tahansa, ja tutkijan tehtävänä on pitää haastattelu aiheessa ja koossa, mutta antaa haastateltavan puhua vapaasti. Avoimessa haastattelussa tilanne muistuttaa eniten taval- lista keskustelua. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 74–76.)

Avoimeen haastatteluun päädyin luodakseni haastattelutilanteesta mahdol- lisimman lapsiystävällisen. Mahdollisimman strukturoimattoman aineiston- hankintamenetelmän avulla halusin luoda tilaa lapsisensitiivisyydelle tilan- teessa.

Haastattelun lisäksi aineistonkeruumenetelmänä käytin tarinallista, narratii- vista menetelmää. Narratiivisen tutkimuksen pariin kuuluu sellaiset tiedon- keruutavat, joissa pyritään ymmärtämään toimijoita heidän itsensä tuotta- mien kertomusten, tarinoiden ja muistelujen avulla (Hirsjärvi ym. 2008, 212). Myös Tuomi ja Sarajärvi (2009, 84) kertovat aineistonkeruumenetel- mistä, jossa voidaan käyttää esimerkiksi yksityisiä dokumentteja, eli pu- heita, kirjoja, päiväkirjoja, muistelmia, esseitä ja eläytymismenetelmää.

Lapsia tutkittaessa lasten piirroukset, kirjoitelmat ja muut dokumentit erilli- sinä aineistoina tai haastatteluihin yhdistettyinä ovat hyviä ilmaisukeinoja ja niiden käyttö suotavaa (Aarnos 2010, 178). Erilaisten elämäntarinoiden ja muiden kertomusten käyttö eri tieteenalojen tutkimuksessa on ylipäättään lisääntynyt, ja puhutaan narratiivisesta käänteestä sosiaalitieteessä (Syrjälä 2010, 247).

Eläytymismenetelmässä tutkittavia pyydetään kirjoittamaan tutkijan ohjei- den, tai kehyskertomuksen pohjalta tarina tai kertomus. Niissä kirjoittaja mielikuvituksensa avulla vie tutkijan laatimaa kehyskertomusta eteenpäin ja kuvaa mitä tarinassa seuraavaksi, tai ennen sitä on tapahtunut. Eläytymis- menetelmässä itsessään keskeistä on tarinoiden variointi. Se tarkoittaa sitä, että kehyskertomuksia on 2–4 erilaista, jossa varioidaan jotain tiettyä seik- kaa. Tarinoita analysoitaessa keskitytään siihen, mikä vastauksissa muut- tuu, kun kehyskertomuksissa vaihdetaan yhtä tekijää. (Eskola & Suoranta 1998, 111–112.)

Tässä opinnäytetyössä en käyttänyt tarinoiden variointia, vaan oppilaat jat- koivat yhtä kehyskertomusta. Tarinallinen menetelmä ei ollut ainoa aineis- tonkeruumenetelmänä, ja siksi katsoin varioinnin olevan tässä aineiston ke- ruussa tarpeetonta. Aineistonkeruumenetelmänä tarinallisen menetelmän keinoin halusin luoda sijaa lapsen mielikuvitukselle. Päädyin tarinalliseen menetelmään myös mahdollistaakseni kokemusten ja ajatusten kertomisen itsestä irrallisena, ulkoistettuna tarinana.

Lisäksi käytin haastattelutilanteissa väittämäkortteja, joihin olin kirjoittanut erilaisia väittämiä koira-avusteisuuteen liittyen. Väittämäkorttien avulla ha-

lusin saada vielä lisää tietoa oppilaiden kokemuksista. Ajattelin korttien toimivan myös hyvänä keskustelunavaajana sekä runkona keskustelulle. Lisää väittämäkorttien käytöstä kuvaan myöhempanä tutkimustuloksissa.

5.3 Aineiston analyysi

Laadullisessa tutkimuksessa analyysin tarkoitus on tuottaa uutta tietoa tutkittavasta asiasta ja luoda aineistoon selkeyttä. Tarkoitus on luomaan hajanaisesta aineistosta selkeää ja mielekästä (Eskola & Suoranta 1998, 138). Tutkimuksen aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin tarkoitus on luoda sanallinen ja selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysin avulla pyritään järjestämään aineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Aineiston analyysina tässä laadullisessa tutkimuksessa oli sisällönanalyysi ja teemoittelu. Siinä aineisto pilkotaan ja ryhmitellään erilaisten aihepiirien mukaan, jolloin on mahdollista vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Aineistosta etsitään teemaa kuvaavia näkemyksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91–93.)

Teemoittelemalla aineistoa siitä nostetaan siis esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Näin on mahdollista vertailla teemojen esiintymistä ja ilmentymistä aineistossa. Aineistosta pyritään löytämään ja erottelemaan tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet. (Eskola & Suoranta 1998, 175–176.)

Sisällönanalyysissä analyysimetodina saadaan analysoitua dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Tällä menetelmällä pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. On huomiotava, että sisällönanalyysillä saadaan kerätty aineisto kuitenkin vain järjestetyksi johtopäätösten tekoa varten (Grönfors 1982). Pelkkä analyysin kuvaaminen itsessään ei riitä, ikäänkuin tutkimuksen tuloksina, vaan tarvitaan mielekkäiden johtopäätösten tekeminen analyysista. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.)

Päädyin teemoitteluun ja sisällönanalyysiin pyrkiäkseni löytämään aineistosta selkeitä teemoja, jotka vastaavat tutkimuskysymyksiini sekä tehdäkseni niistä mielekkäitä johtopäätöksiä. Nämä analyysimenetelmät sopivat tällaiseen laadulliseen tutkimukseen, jossa pyritään ymmärtämään jotakin ilmiötä sekä antamaan niistä teoreettisesti mielekäs tulkinta.

6 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimukseen haastateltaviksi valikoituivat sellaiset oppilaat, joilta oli saatu siihen vanhempien kirjallinen suostumus. Lähetin vanhemmille kuraattorin kautta kyselyn tutkimukseen osallistumisesta. (Liite1). Tässä kirjeessä pyrin mahdollisimman selkeästi tuomaan esille tutkimuksen tarkoituksen sekä sen, mihin lapsilta saatavaa tietoa tarvitaan.

Haastattelutilanteessa varmistin vielä oppilailta itseltään heidän halukkuutta osallistua tilanteeseen. Pyrin myös oppilaille selvittämään mahdollisimman selkeästi, miksi tarvitsen heidän apuaan, miksi haastattelu äänitettään, sekä muusta luotettavuudesta liittyen tutkimukseen osallistumiseen. Alasuutari (2005, 148) toteaaakin, että haastattelutilanteessa, jossa haastateltavana on alaikäinen lapsi, on tutkijan tärkeää kertoa lapselle mahdollisimman tarkasti ja ymmärrettävästi mistä tutkimuksessa on kyse, mikä on haastattelijan rooli ja miten lapsen kertomia tietoja käytetään.

Tutkimuksessa erityistä huomiota kiinnitin tutkimuksen tiedonantajien eli oppilaiden anonymiteettiin. Tutkimuksessa ei mainita oppilaiden nimiä, eikä tarkempaa ikää kuin alakouluikäiset lapset. Mikäli oppilaat ovat tuottaneet tunnistettavia elämäntilanteita tai kuvaavat elämästään tunnistettavia asioita, olen muokannut ne sellaiseen muotoon, että yksittäinen oppilas ei ole työstä tunnistettavissa.

Äänitin haastattelutilanteet, ja hävitin äänitteet litteroinnin jälkeen huolellisesti. Myös litteroidut tekstit hävitin huolellisesti tutkimuksen valmistuttua. Tutkijalla, mutta myös tutkimusyksikön johtajilla, kuten opettajilla, on aina vastuu tieteellisesti hyvien käytäntöjen noudattamisesta sekä tutkimuksen rehellisyydestä sekä vilpittömyydestä (Tuomi & Sarajärvi 2009, 133).

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy havaintojen luotettavuus ja niiden puolueettomuus. Puolueettomuus näkyy esimerkiksi siinä, pyrkiikö tutkija ymmärtämään ja kuulemaan tiedonantajia itsenään vai suodattuuko tiedonantajan kertomus tutkijan oman kehyksen läpi. Esimerkkinä vaikuttaako tutkijan sukupuoli, ikä, uskonto, poliittinen asenne, kansalaisuus tai muu sellainen siihen, mitä hän kuulee ja havainnoi. Laadullisessa tutkimuksessa periaatteessa myönnetään, että näin väistämättä on, koska tutkija on tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136.)

Eskola ja Suoranta (1998, 17, 19–20, 28) kirjoittavat siitä, että tutkija voi yrittää tunnistaa omia esioletuksiaan ja arvostuksiaan tutkimuskohdetta kohtaan, vaikkakin se voi olla vaikeaa. Objektiivisuudella tarkoitetaan sitä, että tutkija ei sekoita omia uskomuksiaan, asenteitaan ja arvostuksiaan tutkimuskohteeseen. Hypoteesittomuus tarkoittaa sitä, että tutkijalla ei ole luukkoon lyötyjä ennakko-olettamuksia tutkimuskohteesta, tai tuloksista. Omat ennakko-oletukset tulisi tiedostaa ottaen ne huomioon tutkimuksen esioletuksiaan. On parempi paljastaa omia esioletuksia etukäteen, kuin antaa niiden paljastua ja vaikuttaa piilevästi tutkimuksen kulussa.

Tämän tutkimusprosessin ajan olen reflektoinut omia esiolettamuksiani, jotka kumpuavat esimerkiksi aikaisemmista tutkimuksista. Eritoten haastattelutilanteissa pyrin tietoisesti lapsen kertoman todelliseen kuulemiseen ilman, että aikaisempi tieto aihealueesta olisi liikaa kuulemaani sävyttämässä. Pyrin myös hypoteesittomuuteen, jotten kuulisi sitä, mitä itse ehkä aikaisemman tiedon valossa olettaisinkin kuulevani. Seuraavissa alaluvuissa tarkastelen eettisyyttä ja luotettavuutta eri aihe-alueiden osalta.

6.1 Lapsiin kohdistuva tutkimus

Lapsen ja aikuisen valtaero on aina läsnä haastattelutilanteessa, kuten muutoinkin yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme. Lapsi on sosiaalistettu sille jo pienestä, myös päiväkodeissa ja kouluissa. Tästä lähtökohdasta lapsi puhuu aikuiselle haastattelutilanteessakin. Se voidaan nähdä sekä hyvänä, että huonona asiana. Myönteinen seuraus on se, että se suo aikuiselle oikeuden tehdä kysymyksiä ja odottaa lapselta rehellisiä vastauksia. Negatiivinen seuraus on se, että keskustelussa rakentuu ikään kuin opettaja-oppilas-suhde, jolloin aikuinen tietää vastaukset, ja hän tarkistaa niiden osaamisen lapselta. (Alasuutari 2005, 152–153.)

Lapsen vastaukset voivat kertoa usein myös siitä, mitä hän olettaa haastattelijan odottavan vastauksiltaan. Haastattelijan haasteena onkin pyrkiä rakentamaan haastattelun luotettavuus, määritellä selkeästi oma roolinsa suhteessa tutkimukseen. Tavoitteena saavuttaa asema, jossa haastattelija on ilman kontrollipyrkimystä vakavasti kiinnostunut ymmärtämään lapsen tapaa nähdä asioita. (Alasuutari 2005, 152–153.)

Aarnoksen mukaan (2010, 172) tärkeimpiä asioita lapsia tutkittaessa ovat kiinnittää huomioita koko tutkimusprosessin ajan lapsiystävällisyyteen ja tutkimuksen etiikkaan. Lapsiystävällisyys tulee näkyä muun muassa aineistonhankinnan sovittamisessa lapsen ajattelun kehitysvaiheeseen ja hänen itseilmaisunsa tyyliin ja määrään. Vanhempien lisäksi lapseltakin tulee kysyä halukkuutta ja suostumus tutkimukseen osallistumisesta. Ei-kielellinen viestintä on tärkeämpää kuin puhuminen.

Alasuutari (2005, 154, 162) korostaa lapsen kehityksellisen tason huomioidamisen pitävän sisällään lapsen kielen ja kommunikaatiotapojen tavoittamisen haastattelutilanteessa. Lapsen kielellä on oltava riittävästi tilaa haastattelussa. Se tarkoittaa sitä, että haastattelija kuuntelee ja tunnistaa lapsen tapaa puhua ja sovittaa oman puheensa lapsen tarjoamiin kuvaamisen tapoihin ja ilmaisuihin. Hän jatkaa, että lapsen kehitysvaihe ja lapseus otetaan huomioon myös rakentamalla kysymykset ja keskustelu lähtien lapsen elämänpiireistä sekä herkkyydellä ja reflektiivisyydellä vuorovaikutuksen tahtumille haastattelussa.

Haastatteluhetkestä lapsen kanssa tulee tehdä mahdollisimman mielekäs, johon liittyy tunnelman lisäksi myös ulkoiset seikat, kuten haastattelupaikka. Haastattelutilanteessa on hyvä olla jotakin lapselle mieluista, kuten lempilelu jota hypistelemällä lapsi voi rentoutua ja keskittyä ajattelemaan. (Aarnos 2010, 175.)

”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

Aarnos toteaa (2010, 176), että lasta haastateltaessa on hyvä lähteä liikkeelle lapselle tutuista asioista kuten perheestä tai lemmikistä. Myös haastattelun edetessä on paikallaan tarkastella asioita lapsen näkökulmasta suoraan aiheeseen pureutuvien kysymysten sijaan. Jos puheliaalta vaikuttanut lapsi hiljenee yhtäkkiä, on se usein merkki liian monista, vaikeista tai hyp-pivistä kysymyksistä.

6.2 Tutkimusprosessin eettisyyden ja luotettavuuden tarkastelu

Tutkimus toteutettiin eteläsuomalaisessa kunnassa, jossa koulukuraattori käyttää työssään koira-avusteisuutta. Haastateltaviksi valikoitiin alakouluikäisiä oppilaita, jotka olivat olleet mukana kuraattorin koira-avusteisessa toiminnassa. Kuuden oppilaan vanhemmilta saatiin lupa osallistua haastatteluihin.

Aineiston keruu toteutettiin yksilöhaastatteluina tavanomaisten kuraattori-käyntien yhteydessä. Kutakin kuutta oppilaasta tapasin kerran. Osa oppilaista oli tavannut kuraattoria koiran kanssa jo useita kertoja, osa oppilaista tapasi koiran haastattelutilanteissa toista tai kolmatta kertaa. Kuraattori oli haastattelutilanteen alussa hetken mukana, kysellen oppilaan kuulumisia ja kertoen osaltaan oppilaalle tulevasta haastattelutilanteesta. Tämän jälkeen kuraattori poistui paikalta. Haastattelutilanteista neljässä koira oli kokoaikaisesti läsnä. Kahdessa haastattelutilanteessa menimme lopuksi tapaamaan koira ulos.

Kaikki oppilaat olivat tavanneet kuraattoria koiran kanssa vapaaehtoisesti. Oppilailta oli siis ennen koira-avusteisen työskentelyn alkamista kysytty halukkuutta siihen. Tämän huomioiminen on tärkeää tutkimustuloksissa. Olettavaa siis oli, että he lähtökohtaisesti suhtautuvat koira-avusteiseen työskentelyyn ainakin jollakin tavalla positiivisesti. Tämä näkyi tutkimustuloksissakin. Haastatteluissa kaikki oppilaat kertoivat pitävänsä koira-avusteisesta työskentelystä, tai haluavansa tavata koira mieluusti kuraattorikäynneillä. Ketään oppilasta ei haitannut koiran läsnäolo millään tavalla. Toisaalta kuitenkin uskon, että kokemukset olisivat voineet olla toisenlaisiakin siitä huolimatta, vaikka oppilaat olivatkin olleet halukkaita eläinavusteisuuteen.

Kaikissa aineistoesimerkeissä (T) tarkoittaa tutkijaa, ja (H) haastateltavaa. Litteroitua tekstiä haastattelutilanteista kertyi yhteensä neljäkymmentä sivua.

6.2.1 Haastattelut

Haastattelutilanteiden alussa keskustelin oppilaiden kanssa usein heidän omista lemmikeistään tai rapsuttelimme kuraattorin Papu-koiraa (nimi muutettu). Kuten Aarnos (2010, 175) toteaa, on tärkeää tehdä haastattelutilanne lapselle mahdollisimman mielekäs ja lähteä liikkeelle hänelle tutuista asioista.

Haastattelutilanteissa ja niiden jälkeen vielä litterointivaiheessakin, kävin jatkuvaa reflektiota ja pohdintaa toimintani johdattelevaisuudesta. Pohdin sitä, minkä verran omat oletukseni ohjasivat keskustelun kulkua. Arvioin sitä, minkä verran esimerkiksi aikaisemmat tutkimustulokset vaikuttivat kuulemaani. Kuten Eskola ja Suoranta (1998 19–20) toteavat, on tutkijan tärkeää tunnistaa omia esioletuksiaan ja arvostuksiaan tutkimuskohdetta kohtaan. Puhutaan hypoteesittomuudesta, jolloin tutkijalla ei ole lukkoon lyötyjä ennako-oletuksia tutkimuskohteesta tai tuloksista.

Haastattelutilanteessa pyrin tarttumaan siihen, mitä oppilaat sanoivat ja keskustelemaan siitä lisää. Tästä huolimatta huomasin pinnisteleväni sen suhteen, että malttaisin olla tarjoamatta aiheisiin sopivia vastauksia itse, tai olla johdattelematta oppilaan vastausta tiettyyn suuntaan.

H: Minä uskallan leikkiä koiran kanssa. (Lukee väittämäkortin)

T: Okei.

H: No siitä nyt ei oo kauheesti muuta sanottavaa. Uskallan leikkiä koiran kanssa.

T: Joo. Sulla on semmosta rohkeutta.

H: Hmm-mm.

T: Mitäs vaaditaan että uskaltaa leikkiä koiran kanssa?

H: Noo... Hmm. Lempeyttä ja ystävällisyyttä koiraa kohtaan,

T: Joo, kyllä. Ja vähän sitä rohkeutta sillain, että kauheen arat ja pelokkaat varmaa ei sillain uskalla ja aristelee, ettei oo semmosta rohkeutta.

H: Hmm. Välttämättä.

T: Nii. Välttämättä. Mutta sulla on semmonen rohkeus että

H: Nii.

Aineistoesimerkistä käy ilmi, että haastateltavan kerrottua näkemyksensä siihen, mitä tarvitaan että uskaltaa leikkiä koiran kanssa, en tartu siihen vaan alan lisätä omaa näkemystäni tai olettamustani asiaan. Tähän asiaan pyrin kiinnittämään enenemässä määrin huomiotani haastattelujen edetessä.

Haastattelijana on mahdotonta olla täysin neutraalina ja puolueettomana, kuten Tuomi ja Sarajärvi toteavat (2009, 135–136). Varsinkin lapsia haastateltaessa on mielestäni mahdoton olla kylmä haastattelijana, joka on vuorovaikutuksessa lähinnä etäisenä henkilönä. Haastattelu on kuitenkin vuorovaikutustilanne, kuten Eskola ja Suoranta (2008, 85–86) toteavat. Siinä molemmat osapuolet vaikuttavat toisiinsa.

Haastattelujen tulos, eli sen anti, on riippuvainen siitä, syntykö tilanteessa luottamusta. Näin ollen haastattelijana on osa sosiaalista vuorovaikutusprosessia, ei passiivinen, merkityksetön välikappale. (Eskola & Suoranta 1998, 94). Itse ajattelen myös, että lapsen luottamuksen syntyyn haastattelutilanteessa vaikuttaa tutkijan eläytyminen lapsen maailmaan sekä jakaminen myös itsestään. Silti se ei ollut täysin mutkatonta, sillä pohdin, kuinka paljon esimerkiksi oma innostuneisuuteni eläin-aiheesta tai koira-ihmiseksi itseni luokittelu vaikutti oppilaiden vastauksiin. Pohdin sitä, vaikuttiko vastauksiin haastatteluissa ilmi tullut koira-myönteinen ilmapiiri.

Oppilaat tuottivat keskustelua hyvin erilailla toisiinsa nähden. Toiset oppilaista keskustelivat todella paljon ja avoimesti, toiset oppilaat muutaman sanan verran tai lähinnä vastaamalla kysymyksiin. Näissä tilanteissa pyrin tekemään haastattelutilanteeseen rentoutta ja välittömyyttä kääntämällä keskustelun välillä aivan toisaalle. Huomio kääntyi usein oppilaan omiin lemmikkeihin tai huoneessa olevan Papu-koiran kanssa touhuamiseen. Usein oppilaat innostuivat ja rentoutuivat näillä keinoilla, ja hetken päästä keskustelu saattoi jatkua luontevasti tai kuin itsestään, koiran kanssa touhuttaessa. Alasuutari korostaa (2005, 162), että juuri herkkyydellä ja reflektiivisyydellä vuorovaikutuksen tapahtumille haastattelussa otetaan huomioon lapsen kehitysvaihe ja lapseus.

Oppilaat tuottivat haastattelutilanteissa paljon tarinoita omista lemmikeistään ja niiden kanssa sattuneista tapahtumista. Nämä tarinat eivät itsessään tuottaneet vastauksia tutkimusongelmiini, mutta koin ne tärkeiksi hetkiksi itse haastattelutilanteen mielekkyyden, luottamuksellisuuden, läsnäolon ja dialogin kannalta. Sen sijaan, että haastattelutilanne olisi edennyt vain minun intressien johdattamana, saivat oppilaat jakaa myös itse merkitykselliseksi kokemiaan tarinoita. Vaikka näitä tarinoita toisilta oppilailta syntyi haastatteluajaksi nähden paljonkin, koin eettisesti oikeaksi olla rajaamatta niiden esille tuloa. Itse koin näin tuovani tilanteeseen tasavertaisuutta. Tutkijana toki pidin samalla myös huolen siitä, että saan riittävästi aineistoa myös tutkimusongelmieni kannalta merkityksellisiin näkökulmiin.

Haastattelutilanteissa arvioin sitä, missä vaiheessa näyttää siltä, että enempiä aineistoa ei synny ja on hyvä lopettaa. Pyrin olemaan tilanteissa sensitiivinen lapsen keskusteluhalukkuudelle ja -kyvylle vieraassa ja oudossa, ehkä jännittävässäkin tilanteessa. Huomasin, että joidenkin oppilaiden kanssa oli parempi että keskustelu tuotti tutkimuksen kannalta muutaman helmen, kuin että tilannetta olisi koettanut turhaa pitkittää ja yrittää lypsää lisää näkökulmia.

6.2.2 Tarinallinen menetelmä

Haastattelutilanteissa pyysin oppilaita jatkamaan itse aloittamaani tarinaa. Oppilaat saivat itse valita, haluavatko jatkaa tarinaa suullisesti vai kirjallisesti. Oppilaista kaksi halusi jatkaa tarinaa suullisesti, kolme kirjallisesti. Tarinan tuottamistavan vaihtoehdon tarjoaminen osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Toisille oli selkeästi luontaisempaa kirjoittaa, toiset valitsivat heti suullisen kertomistavan. Yksi oppilas ei halunnut tehdä tehtävää. Hän sanoi, ettei keksi eikä halua tarinaa tehdä. Näin ollen sain viisi tarinaa aineistoksi. Kehystarina kuului näin:

Olipa kerran koulu, jossa työskenteli kuraattori ja kuraattorin koira. Eräänä päivänä kuraattorin luo tuli oppilas, jolla oli omia huolia. (Kerro miten oppilaan tarina jatkuu kuraattorin ja koiran kanssa.)

Kehystarinan kirjoittaminen ei ollut kovin yksinkertaista, vaikka lopullinen tuotos hyvin yksinkertainen onkin. Kehystarinan kirjoittamista johtivat

pohdintani siitä, kuinka paljon kehystarina johdattelee oppilaan ajatuksia siitä, mitä tarinaan tulee kirjoittaa. Halusin siksi pelkistää tarinanalun hyvin yksinkertaiseksi. Haastattelutilanteissa tehtävään oppilaita ohjeistaessani korostin sitä, että tarinassa voi käyttää todellisia tilanteita tai keksiä täysin mielikuvitustarinan.

6.2.3 Väittämäkortit

Väittämäkortit osoittautuivat loistavaksi keskustelun tukirangaksi. Tarkoituksenani ei yksinään ollut määrällisesti mitata kuinka moni valitsi minkäkin väittämäkortin, mutta nämä lukemat kertoivat kuitenkin minulle tutkijana paljon. Sen lisäksi, kuinka moni kortti valittiin, minusta oli mielenkiintoista kiinnittää huomiota siihen, mitä kortteja ei valittu ollenkaan. Merkittsin ylös kuinka monta kertaa mikäkin väittämäkortti tuli valituksi. (Liite 2).

Näiden lukemien lisäksi haastattelutilanteessa oppilaan valitsemista kortteista keskusteleminen tuotti paljon aineistoa. Kävimme haastattelutilanteessa oppilaiden kanssa jokaisen hänen valitsemansa kortin lävitse siitä keskustellen. Oppilas pohti lisää aiheesta, ehkä syitä miksi kortin valitsi, tai mitä väittämästä ajatteli.

On selvää, että väittämäkorttien aiheet ja näkökulmat olivat minun rajamiini. Jo se luo tietyn asetelman tutkimustuloksiin nähden. Nämä itse kirjoittamani väittämät eittämättä rajasivat tuloksia laatimieni näkökulmien suuntaan. Tiedostin asian jo väittämiä kirjoittaessani, ja siksi pyrin kirjoittamaan mahdollisimman laajoja näkökulmia aiheeseen liittyen. Kirjoittamistani toki ohjasi minun perusolettamukseni koira-avusteisesta työskentelestä, ja sen tosiasian esille tuominen tässä yhteydessä lisää mielestäni tutkimuksen luotettavuutta.

Tuomen ja Sarajärven (2009, 20) mukaan laadullisessa tutkimuksessa otetaan huomioon se, että tutkimustulokset eivät ole käytetystä havaintomenetelmästä tai käyttäjästä irrallisia. Kaikki tieto on siis subjektiivista, sillä tutkija päättää tutkimusasetelmasta oman ymmärryksensä varassa. Tutkimuksen tuloksiin siis vaikuttaa se, millainen yksilön käsitys ilmiöstä on, millaisia merkityksiä sille annetaan tai millaisia välineitä tutkimuksessa käytetään.

Pyrin kirjoittamaan väittämäkorteiksi mahdollisimman laajasti erilaisia näkökulmia, sekä toisiinsa nähden vastakkaisia näkökulmia. Haastattelutilanteissa pyrin haastattelemaan oppilaita niin sanotusti puhtaalta pöydältä ennen kuin väittämäkortteja käytän. Tällä pyrin siihen, että väittämäkorttien ajatukset ja näkökulmat eivät liikaa ohjaisi loppuhaastattelun ajan oppilaan käsitystä siitä, minkä tyyppisiä vastauksia ehkä olen etsimässä. Karvinen on pro gradu -tutkielmassaan käyttänyt hyvin samantyyppisiä väittämiä, kyseilylomakkeen muodossa (Karvinen 2007, Liite 5).

Väittämäkorttien määrää jouduin myös miettimään paljon. Aluksi kortteja oli yli kolmekymmentä. Pohdin kuitenkin sitä, minkä verran alakouluikäiset jaksavat ajatuksella kortteja lukea. Varsinkaan silloin, jos kortit ovat hyvin

toisiaan läheltä liippaavia. Päädyin karsimaan kortteja, joiden sisältö oli hyvin lähellä jotakin toista korttia. Lopuksi kortteja jäi jäljelle 22 kappaletta. Haastattelutilanteessa tarkensin oppilaille väittämäkorttienkin kohdalla sitä, että tarkoitus on miettiä koira juuri kuraattorikäyntien yhteydessä, ei koiria ylipäätään, omaa tai jotain muuta tuttua koira.

Oppilaat eivät selvästi myöskään valinneet kaikkia kortteja, jotka itseensä sopivat tai josta olivat samaa mieltä. Keskustelun jatkuessa oppilaat nimitäin tuottivat paljon sellaista, joita väittämäkorteissakin luki, mutta jota eivät kuitenkaan olleet korttia valinnut. Tämä herätti haastattelutilanteessa itselleni kysymyksiä siitä, miksi oppilas ei ollut valinnut korttia, vaikka myöhemmässä vaiheessa tuotti jonkun väittämäkortin sisältämän näkökulman. Tästä syystä esimerkiksi lomake, jossa olisi ollut kyllä tai ei -vaihtoehdot, olisi tuottanut ehkä paremmin tulosta. Olisi siis paikallaan pohtia, olisiko tilanne vaatinut tarkempaa ohjeistusta oppilaalle tai toisenlaista toteuttamistapaa.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tarkoituksena tässä opinnäytetyössä oli tutkia alakouluikäisten oppilaiden kokemuksia koira-avusteisuudesta koulukuraattorin kanssa työskentelyssä. Tavoitteena oli tutkia oppilaiden kokemuksia ja heidän antamiaan merkityksiä koira-avusteisuudesta ja -avusteisuudelle.

Tässä luvussa kuvaan tutkimustuloksia ensin tarkemmin eri aineistonhankintamenetelmistä nousevien aineistojen kautta. Kuvaan tuloksia oppilaiden tuottamien tarinoiden ja heidän valitsemien väittämäkorttien kautta. Lopuksi kokoan tulokset yhteen teemoittelun avulla, peilaten tuloksiani aikaisempiin tutkimustuloksiin.

Haastatelemistani oppilaista viisi jatkoi aloittamaani kehystarinaa. Yksi ei halunnut jatkaa tarinaa. Laajuudeltaan tarinat olivat muutamasta lauseesta kahteenkymmeneen lauseeseen. Kaksi oppilaista halusi jatkaa tarinaa suullisesti, kolme oppilasta kirjallisesti. Tarinoissa oppilaan omiksi huoliksi tai syiksi käydä kuraattoria tapaamassa nimettiin esimerkiksi kaverihuolet ja -riidat sekä perheessä tapahtuneet ikävät tilanteet. Kaikissa tarinoissa huolta tai tapaamisten syytä ei ollut nimetty. Kaikissa tarinoissa käynnit kuraattorilla auttoivat oppilaan tilanteen parempaan suuntaan menemisessä. Kuraattorin kanssa juttelu auttoi huolen selviämisessä. Tarinoissa oppilaan olo muuttui paremmaksi tai iloisemmaksi, tai huolet vähenivät. Näin ollen kaikissa tarinoissa oli niin sanottu onnellinen loppu.

Koiralla oli rooli neljässä tarinassa viidestä. Tarinoissa kuvattiin sitä, että tarinan oppilaan mielestä oli hyvä, että koira oli mukana kuraattorin luona. Tarinoiden oppilaiden oli helpompi olla kuraattorilla kun siellä oli koira. Koira auttoi, koska olo tuntui rennommalta ja rauhallisemmalta, kun koira oli läsnä. Tarinoiden oppilas oli innokkaampi vastaamaan kun koira oli mukana. Erään tarinan oppilas oli miettinyt uskaltaako kertoa edes omia asioitaan. Koiran tapaamisen jälkeen oppilas uskalsi alkaa puhua asioistaan in-

noikkaammin. Myös koiran kanssa touhuamista ja leikkimistä kuvattiin tarinoissa oppilasta ilahduttaneena asiana. Seuraavana kaksi aineistoesimerkkiä tarinoista:

Oppilaan huolet perustuivat pitkälti hänen kaverisuhteisiinsa. Hänellä ei ollut paljoa kavereita ja hän halusi saada niitä lisää. Hän puhui kuraattorilla tavoista, millä pystyisi hankkimaan itselleen ystäviä. Puhumaan heidän kanssaan. Ja koira kuraattorilla auttoi häntä koska hän tuntui rennommalta ja rauhallisemmalta kun koira oli läsnä. Oppilas, kuraattori ja koira tapasivat usein, puhuivat hänen kaveriasioitaan, miten ne olivat kehittyneet ja oppilas tunsikin olonsa paemmaksi ja hänellä oli jo kavereita. Kuraattorin luona käyminen oli auttanut häntä. Noin vuoden päästä hänellä oli jo tosi monta kaveria, ja hän kiitti kuraattoria, ja sanoi että käynnit olivat auttaneet häntä.

Noo.. sitte ku se meni sen luokse juttelemaan, ni sitte se tota mietti että uskaltaakse ketoo ees niitä asioita. Ja sitte öö ku se tapas sen koiran, ni sitte se uskalsi alkaa kertomaan niitä asioita sille kuraattorille. Ja sitten niin, tota aina ku se on käynny siellä ni se on ollu tosi onnellinen ja pystyny puhumaan tosi innokkaasti.

Yhdessä tarinassa koira ei esiintynyt lainkaan. Tarina oli pisin, ja siinä kuvattiin kaverisuhteiden ratkomista kuraattorin kanssa. Tarinassa oppilaan kaverisuhteiden haasteet ratkesivat kuraattorin kanssa jutteleminen myötä pikkuhiljaa.

Kehystarinan tavoitteena aineistonhankintamenetelmänä oli saada luovan menetelmän avulla tietoa siitä, minkälaisia ajatuksia oppilailla on koiravusteisuudesta kuraattorityössä. Lapsilla on hyvä mielikuvitus, ja tarinoiden avulla he tuottavat omaa merkitysmaailmaansa. Lapsille luovuus ja mielikuvitus ovat luontaisia elementtejä.

Neljän haastatellun oppilaan kertomassa tarinassa koiralla oli rooli. Koiran merkitys tarinoissa oli ilahduttaja, tilanteen rentouttaja, rauhoittaja ja rohkaisija. Koiran läsnäololla nähtiin olevan positiivinen vaikutus kehystarinan oppilaan tarinassa. Yhden haastatellun tarinassa koiraa ei mainita ollenkaan.

Kuten olen aikaisemmin aineistonhankintamenetelmiä kuvannut, käytin haastattelun tukena myös väittämäkortteja. Tarkasteltuani kriittisesti myös väittämäkorttien käyttöä tämän tutkimuksen aineistonhankintamenetelmänä, uskallan käyttää niistä tulevaa informaatiota vastauksina tutkimusongelmaan (Liite 2).

Oppilaista suurin osa (5/6) oli sitä mieltä, että on ollut rentoutuneempi, kun koira on ollut mukana (kuraattorikäynneillä), on ollut helpompi olla kuraattorin luona, jos siellä on koira (4/6) ja haluaa tavata kuraattoria koiran kanssa (4/6). Koiran läsnäolo koettiin ilahduttavaksi (3/6), oppilaat kokivat koiran ymmärtävän (3/6). Oppilaat kokivat uskaltavansa leikkiä koiran kanssa (5/6). Osa oppilaista valitsi, että on helpompi puhua omista asioista

”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

tai keskittyä, kun koira on mukana (2/6). Oppilaista kaksi koki tuntevansa itsensä rohkeaksi koiran kanssa (2/6), tai että on ollut helpompi keskittyä kun koira on ollut mukana (2/6).

Oppilaista kukaan ei tuntenut itseään araksi, jännittyneeksi tai hermostuneeksi kun koira on mukana. Kukaan ei valinnut, että olisi vaikeampi olla, keskittyä tai vaikeampi puhua silloin, kun koira on läsnä tai mukana kuraattorin käynneillä. Kukaan ei halunnut tavata kuraattoria mieluummin ilman koira. Kukaan ei myöskään valinnut, ettei ymmärrä miksi koira on mukana kuraattorikäynnillä. Koiran kanssa touhuaminen myös kiinnosti kaikkia, sillä kukaan ei valinnut, ettei koiran kanssa touhuaminen kiinnosta itseä.

Kaksi oppilaista oli sitä mieltä, että heille ei ole väliä onko koira mukana kuraattorikäynneillä vai ei. Toinen kuvasi asiaa niin, että voi kyllä tulla kuraattorin luo, vaikkei koira siellä olisikaan, mutta ilahtuu jos koira siellä on. Toinen kuvasi asiaa niin, että ei koe merkittävää eroa niillä käynneillä kun koira on, tai kun ei ole paikalla.

Yksi oppilas valitsi, että koiran läsnäolo ei ole vaikuttanut häneen juuri mitenkään. Pyysin häntä kertomaan lisää, ja hän kuvasi asiaa niin, että pystyy kyllä keskittymään muuhunkin asiaan vaikka koira on läsnä. Hän kertoi, että koiran läsnäolo ei vaikuta hänen keskittymiseensä kielteisesti.

Kaikkien oppilaiden mielestä oli hyvä, positiivinen asia, että kuraattorilla on koira mukana työssään. Oppilaiden mielestä oli mukavaa tavata kuraattoria koiran kanssa. Heidän mielestään kuraattorin kannattaa jatkaa koira-avusteista työskentelyä ja he jatkavat sitä mielellään myös. Yleisesti ottaen oppilaiden kokemukset koira-avusteisesta työskentelystä kuraattorilla olivat poikkeuksetta positiiviset. Toki se oli jollakin tasolla oletettavaakin, sillä he olivat olleet koira-avusteisessa työskentelyssä vapaaehtoisesti.

T: Kerroit, että oot muutaman kerran Papua tavannut. Juttelit tekste etukäteen niinku, että hei haluaksää tavata sitä koira?

H: Joo, juteltiin.

T: Joo, ja sä halusit?

H: Juu mä halusin.

T: Okei. Sua ei haitannu sitten se?

H: Ei haitannut. Kivempi just ku on koira mukana.

T: Nii, okei. No minkälaisia ajatuksia se herätti, että Papu on täällä?

H: Nooo Papu on mukava koira, eikä mua Papu mitenkään pelota, niin se on niinku kivaa että se on täällä.

T: Mitäs sää oot Papusta ajatellut?

H: No se on mun mielestä kiva, että se on täällä.

T: Nii. Että kuraattorilla on koira. Miltäs se on tuntunut?

H: Ihan kivalta siis et se on mun mielestä semmonen tosi kivaa.

Tämä päätutkimustulokseni koira-avusteisuuden kokemuksista kertoo samaa viestiä kuin tässä opinnäytetyössä esille tulleet aikaisemmat tutkimustulokset. Kokemukset eläinavusteisuudesta ovat olleet positiivisia (Ikäheimo 2013a, 8-9; Alasorvari & Hopiavuori 2014, 69–70; Karvinen 2007, 91–92; Kallio & Rintamaa 2008, 56).

Olen teemoitellut tutkimukseni aineistoa ja siitä esille tulleita tuloksia seuraavissa luvuissa. Pilkoin aineistosta esille tutkimuskysymyksiä valoittavia teemoja. Teemat kertovat tuloksia tutkimusongelmiin, oppilaiden kokemuksia ja heidän antamista merkityksiä eläinavusteisuudelle.

7.1 Jännityksen poistaja ja rentouttaja

Koiran koettiin rentouttavan oloa kuraattorikäynneillä. Oppilaat kokivat olonsa rentoutuneemmaksi, kun koira on läsnä. Koiran rentouttava vaikutus oli huomattavin tulos tässä tutkimuksessa. Kaikki oppilaat kokivat koiran läsnäolon rentouttavan tai rauhoittavan. Tulos tuli ilmi väittämäkorteista, mutta myös keskusteluissa muuten. Myös oppilaiden tuottamissa tarinoissa kuvattiin koiran rentouttavaa tai rohkaisevaa vaikutusta tarinan oppilaaseen.

Oppilaat ajattelivat, että koirasta voi olla joillekin aroille oppilaille hyötyä. Oppilaat ajattelivat arkojen oppilaiden voivan koiran avulla voittaa arkuutensa tai pelkojaan. Koirasta ajateltiin olevan hyötyä eläinhemisille, mutta myös koira-pelosta kärsiville.

T : Joo, mitä sää aattelet, että minkälaisille oppilaille Papun tapaamisesta voisi olla hyötyä?

H: Sellasille, jotka ehkä niinkun... vähän niinkun... pelkää. Niinku jotain.

T: Pelkää jotain, joo. Miten Papu vois auttaa siinä asiassa?

H: Noo mä veikkaan että nekään ei ois niinku ehkä kaikki ihan yhtä jännittyneitä, sillain.

T: Niin. Arkuus menis vähän pois?

H:Niin, joo.

Myös pelkästään koiran katselun koettiin rentouttavan. Kun koira makoi samassa tilassa rentona, koettiin sen rentouttavan. Koiran rennosti läsnäolosta koettiin tulevan hyvä olo.

T: Niin, mitäs sitten löytyi (väittämäkorteista)?

H: Olen ollut rentoutuneempi kun koira on ollut mukana.

T: Okei, kerrotko siitä lisää.

H: No se on ollu silleen, siis tosi, se on ollu rentouttavaa kattoo ku se vaan on siinä ja vetää lonkkaa ja, siinä tulee niinku hyvä olo että sielä on niinku semmonen hyvä tyyppi kun Papu.

T: Niin, sitä on rentouttavaa katsoa?

H: Niin. (Koiran rapsuttelua).

Koiran kerrottiin usein vain olevan, eli makoilevan sohvalla huoneessa. Oppilaat kertoivat välillä leikkivän koiran kanssa, tai koiran käyvän nuuhkai-semassa tai rapsuteltavana, mutta pääasiassa koiran kuvattiin olevan läsnä-olevassa roolissa.

Ikäheimo on työskennellyt pitkään lasten ja nuorten psykoterapiassa ja hyödyntänyt siinä eläinavusteisuutta. Hän kuvaa koiran läsnäolon tuoneen tilanteisiin juuri rentoutta, rauhallisuutta ja turvallisuutta. Vilkaankin lapsen tai nuoren on ollut helpompi rauhoittua ja keskittyä, kun tilanteessa on ollut koira. (Ikäheimo 2013c, 144–145.) Omat tulokset ovat samanlaiset koiran vaikutuksista vuorovaikutustilanteissa lasten kanssa. Myös lasten, tässä tutkimuksissa alakouluikäisten oppilaiden omat kokemukset koiran läsnäolosta ovat yhteneväisiä Ikäheimon havaintojen kanssa.

Merkittävämpänä tutkimustuloksena tässä opinnäytetyössä pidän siis koiran vaikutuksia rentouttajana ja jännityksen poistajana. Tulos on looginen suhteessa teoriatietoon eläinten ja ihmisten välisestä vuorovaikutuksesta. Tässä vuorovaikutuksessa oksitosiinijärjestelmä aivoissa aktivoituu. Eläinten kanssa oleminen ja eläinten kosketus siis vaikuttaa ihmiseen stimuloimalla hormonaalista toimintaa, oksitosiinipitoisuutta veressä (Beetz ym.2012). Oksitosiini taas vaikuttaa tunne-elämän säätelyyn osiltaan, ja vaikuttaa turvallisuuden tunteen syntymiseen ihmissuhteissa. Oksitosiini lisää sisäistä turvallisuuden kokemusta ja vähentää aivojemme uhkajärjestelmän aktiivisuutta. Näin ahdistus, pelko ja aggressiivisuus vähenevät. (Laukanen 2013, 22–29.)

Ihmisten ja eläinten välisestä vuorovaikutuksesta on todettu olevan hyötyä tarkkaavaisuuteen, käyttäytymiseen, ihmisten väliseen vuorovaikutukseen, pelkoon ja ahdistukseen ja jopa fyysisiin toimintoihin kuten verenpaineenlaskuun. (Beetz ym. 2012.) Oma tutkimukseni tukee tämän mekanismin olemassa oloa.

T: No miltäs se tuntu ku sä näit Papua?

H: Hmm. No se jotenki rauhottaa.

T: Rauhottaa. Hmm. Kerrotko lisää siitä, miten se rauhottaa?

H: Noo, emmää oikein tiiä. Jotenkin se rauhottaa.

Oma tutkimustulokseni koiran rentouttavasta vaikutuksesta on yhteneväinen monen muun tutkimustuloksen kanssa. Koirien läsnäolon, tai eläinten yleensä, rentouttava vaikutus tulee vahvana ja selvästi esiin myös muissa eläinavusteisuutta valottavissa tutkimuksissa (Ahonen 2009, Alasorvari & Hopiavuori 2014, Karvinen 2007, Luomala-Toikkanen 2008, Kallio & Rintamaa 2008).

Eläimen rentouttava vaikutus tuli esille myös Honkasen (2013, 103) tutkimuksessa, jossa hän tutki eläinten koettuja hyvinvointivaikutuksia. Eläinten koettiin vaikuttavan rentouttavasti, elvyttävästi ja tasapainottavasti.

7.2 Positiivisten tunteiden tuoja

Oppilaat kokivat koirasta olleen paljon iloa. Koiran iloinen olemus ja vastaanotto ilahduttivat oppilaita kuraattorikäynneillä. Oppilaille tärkeää ja iloa tuottavaa oli myös koiran kanssa leikkiminen ja tempujen tekeminen.

Oppilaat ajattelivat kuraattorin myös tuovan koiran kouluun siksi, että kuraattori ajattelee sen ilahduttavan oppilaita. Kysyttäessä koiran mahdollisista hyödyistä ylipäätään oppilaille, siitä ajateltiin olevan hyötyä juuri ilon tuottamisen näkökulmasta. Koiran ajateltiin ilahduttavan, jos jollakin oppilaalla on suruja. Oppilaat ajattelivat, että myös sellaisille oppilaille, joilla ei ole omaa koiraakaan, olisi iloa Papun tapaamisesta.

T: Mitä sää aattelet, miks kuraattori on halunnut ottaa koiran mukaan?

H: No ehkä ku se tekee iloseks.

T: Tekee iloiseksi. Nii oppilaita?

H: Niin.

T: Mitä sää aattelet miks Papu on täällä?

H: Noku ainaki se on sanonu ku tota Papu niinku ymmärtää niinku lapsia ja puheita ja sitte ku se niin tota ilahduttaa niitä jotka käy täällä.

Eräs oppilas arveli syyksi koiran tuomiselle kouluun, että koira tuo viihdyttävää tunnelmaa kuraattoritapaamisiin. Karvinen (2007, 142, 150) on tutkinut kouluviihtyvyyttä koiraluokissa, ja oppilaiden kokemukset olivat hyvin samansuuntaiset. Luokkakoirat lisäsivät kouluviihtyvyyttä.

Koirien tai muiden eläinten tuoma ilo erilaisille asiakkaille kumpuaa esiin myös muista, aikaisemmista eläinavusteisuutta käsittelevien tutkimusten tuloksista. Ilon ja mielihyvän kokemukset ovat keskeisessä roolissa aikaisemmissa tutkimustuloksissa (Honkanen 2013, 100–101; Alasorvari & Hopiavuori 2014, 69–70; Karvinen 2007, 117; Luomala-Toikkanen 2008, 41, 46; Kallio & Rintamaa 2008, 56; Ahonen 2009, 34–48).

Oppilaat olivat kokeneet onnistumisen kokemuksia koiran kanssa tempuja tehdessään. Oppilaat kertoivat sen tuntuvan hyvältä, että tempu onnistuu koiran kanssa. Oppilaat kertoivat uskaltavansa leikkiä koiran kanssa, omaavansa siihen tarvittavaa rohkeutta.

Kallio ja Rintamaa kuvaavat opinnäytetyössään (2008, 58) Sandra Triebenbacherin (2000) näkemystä siitä, että koiran kautta voidaan myötävaikuttaa lapsen myönteisten tunteiden kehittymiseen itseään kohtaan. Esimerkiksi juuri lapsen opettaessa koiralle tempuja ja onnistuessaan siinä, saa se aikaan ylpeyden ja mielihyvän tunteita.

Myös Ikäheimon mukaan lapsille ja nuorille tuottaa suurta mielihyvää saada koira tekemään mitä pyytää. Se osiltaan on vahvistamassa lapsen ja nuoren itsetuntoa. Koiralta saa pyytämättäkin suoran palautteen, koira hyväksyy, ilahtuu nähdessään, heiluttaa häntä ja tulee tykö. (Ikäheimo 2013c, 145–148.) Myös Karvinen (2007, 132) ja Kallio ja Rintamaa (2008, 56) toteavat,

”Koiraa tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

että eläinavusteisuudessa lapsi tai nuori voi kokea useita onnistumisen kokemuksia ja elämyksiä päivässä, sillä koirat hyväksyvät oppilaat sellaisenaan kun he ovat.

Myös tässä tutkimuksessa oppilaat kuvasivat paljon sitä, minkälaisia asioita olivat koiran kanssa päässeet tekemään. Oppilaat iloitsivat koiran kanssa touhuamisesta, mutta myös temppujen onnistumisesta, tai siitä, että saivat taluttaa koiraa ulkona lenkillä. Oppilaat kokivat koiran pitävän heistä.

7.3 Puhumisen ja olemisen helpottaja

Oppilaat kokivat, että puhuminen oli helpompaa, kun koira oli läsnä kuraattorin luona. Myös kuraattorille tuleminen itsessään ja siellä oleminen koettiin hieman helpommaksi koiran läsnäollessa. Oppilaat kokivat, että he pystyivät paremmin keskittymään kun koira on läsnä. Kokemuksista kävi ilmi, että koiran poistaessa jännitystä myös keskittymiskyky oli parempi. Oppilaiden kokemuksista ilmeni, että kuraattorin luona oli helpompi käydä, koska oli helpompi keskittyä, ja toisaalta oli helpompi keskittyä koska koira rentoutti.

H: Minun on helpompi keskittyä, kun koira on mukana. (Lukee väittämäkortin.)

T: Joo. Osaaksää kertoo, et millä tavalla sun on helpompi keskittyä?

H: Sit se ei jännitä niin paljoo ku mä voi olla ihan niinku sil-lain näin

T: Hmm, nii-i.

T: Okei, mitäs muuta löysit (väittämäkortteja)?

H: Tunnen itseni rohkeaksi koiran kanssa.

T: Okei. Kerroppa siitä.

H: Noo, se on niinku, no koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan sillein niinku rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen ja..

T: Joo.

H: Ja.. sitä on aika vaikeeta kuvailla mutta.

T: Joo. Toi oli hieno kuvaus kyllä. Että läsnäolollaan tuo semmosta rohkeutta siihen.

H: Nii.

Ahosen tutkimustulos on samanlainen puhumisen helpottumisesta koiran läsnäollessa. Hän tutki koirien läsnäolon vaikutuksia koululuokissa. Koirat rentoutuivat ilmapiiriä, ja tarjosivat emotionaalista tukea oppilaille. Näin vaikeista asioista tai tunteista puhuminen helpottui. Yksi merkittävimpänä pitämistään tuloksista oli myös koiran vaikutukset keskittymiskykyyn. (Ahonen 2007, 43–48.) Myös tämän tutkimuksessa ilmeni keskittymisen paraneminen koiran läsnäollessa kuraattorin luona.

Oppilaat ajattelivat, että kuraattori ottaa koiran mukaan töihin siksi, että hän ajattelee sen helpottavan oppilaiden oloa. Koiran läsnäolon syiksi nähtiin myös se, että koira ymmärtää lapsia ja puheita. Koirasta ajateltiin olevan

hyötyä joillekin, joille puhuminen on vaikeaa. Oppilaat ajattelivat, että koiran kanssa joku voi olla innokkaampi puhumaan tai vastaamaan kysymyksiin. Hyötyä koirasta nähtiin olevan, jos joku pelkää puhua, niin eläimen läsnäolo helpottaa oloa.

T: Mitä sää aattelet, että minkä takia koira on täällä? Miks kuraattori haluaa tuoda koiran tänne kouluun?

H: No se varmaan aattelee että se helpottais.

T: Nii. Se on ajatellu et se helpottais?

H: Hmm, niin.

T: Millä tavalla sää aattelet että se helpottais?

H: Hmm. No et niiden ois ehkä helpompi kertoo jostain asioista.

T: Niin, oppilaiden?

H: Nii.

Oppilaat kuvasivat sitä, että kuraattorin luo voisi olla vaikeampaa jos siellä ei olisi koira. Käynneissä ilman koira koettiin olevan eroa jossakin määrin. Erot koettiin juuri siinä, että he voisivat olla jännittyneempiä. Myös pohdittaessa, mikä olisi erilaista ilman koira, tuli esiin sama ajatus: puhuminen voisi olla jännittävämpää tai vaikeampaa ilman koiran läsnäoloa.

T: Mitä sää luulet, että jos Papua ei ois, että oisko mikään erilaista

H: No ehkä.

T: Joo, millalaila olis erilaista?

H: No sillai et se ois niinku paljo jännittävämpää... silleen.

T: Hmm.

Kallio ja Rintamaa (2008, 56) tarkastelivat eläinavusteisuuden mahdollisuuksia ja kokemuksia lastensuojelussa. Myös heidän tuloksistaan ilmenee, että koiran myötävaikutuksiksi nousivat muun muassa jännityksen vähentyminen.

7.4 Motivoija

Oppilaat odottivat koiran näkemistä kuraattorin käynneillä. Koira näytti toimivan osittain motivaattorina kuraattorin tapaamisille. Jos koira ei tavannutkaan, oppilaat olivat kokeneet joskus pettymystä. Joku oppilaista kertoi, että oli erikseen pyytänyt kuraattorilta, saisiko tavata koira. Osa oppilaista siis tuntui odottavan koiran tapaamista kuraattorikäynneillä.

T: Sun on helpompi olla kuraattorin luon, jos te tapaatte koira, niinkö? Mitä sää siitä aattelet?

H: Noo ku sitte yleensä ku me jutellaa täälä ekana, nii sitten mä aina ootan et mä näkisin Papun. Sit ku mä nään sen nii mä oon niinku sillee että on kivempaa olla kun on koiraki mukana.

Oppilaiden mielestä oli kivaa tavata koira. Eräs oppilas kuvasi, että on onnellinen, että saa käydä kuraattorilla, tavata välillä koira, leikkiä koiran

”Koira tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

kanssa sekä puhua eläimistä ja omista asioistaan kuraattorin kanssa. Oppilaat kokivat kuraattorilla käyntien ylipäättäneen auttaneen heitä tai olleen hyödyllisiä. Eräs oppilas kuvasi toisten oppilaiden olleen kiinnostuneita koirasta ja olleen joskus jopa hieman kateellisia siitä, että hän saa tavata koira.

Myös Ahosen tutkimuksessa ilmeni koirien vaikutus motivoijana. Hän tosin tutki eläinavusteisuutta koiraluokassa, jossa koirat toimivat motivaattoreina jopa kouluun tulemiseen. (Ahonen 2013, 188.) Mielestäni ei ole millään tavalla negatiivinen lisä, jos koira toimii motivaattorina kouluun tai koulukuraattorille tulemisessa, vaikka se ei tietenkään ole eläinavusteisuuden itse tarkoitus.

7.5 Väline yhteisiin kokemuksiin, jakamiseen ja tunteista keskusteluun

Koira ja eläimet yleensä olivat itse haastattelussa jo paljon puheenaiheena. Sen lisäksi oppilaat kertoivat, että myös kuraattorikäynneillä saa puhua eläimistä. Oppilaat kokivat mieluisaksi sen, että koirista tai muista eläimistä ylipäättään sai puhua kuraattorin kanssa. Oppilaat saivat jakaa itselle merkittävyyttä kokemuksia ja tarinoita.

Oppilaat kertoivat, että joskus kuraattorin kanssa he puhuvat oppilaan asioista ja kuulumisista, joskus he puhuvat kuraattorin ja Papu-koiran kuulumisista. Koiran kuulumisista ja tunnetiloista keskustelu vaikutti jääneen oppilaiden mieleen. Koira toimi ikään kuin välineenä kuulumisista ja tunteista keskustelulle.

Oppilaat kokivat, että kuraattorin koira pitää heistä. He kuvasivat koiran intoa ja lämmintä vastaanottoa heidät tavatessaan. Keskustelua syntyi paljon siitä, mistä oppilaat tietävät koiran pitävän heistä. Oppilaat kertoivat tietävänsä sen siitä, että koira ei ole ikävä heille, haluaa rapsutusta, heiluttaa häntää, tuo leluja ja vaikuttaa iloiselta tavatessaan.

T: Sää tiedät, että Papu pitää sinusta? Mistä sen tietää?

H: Noo se on niin innoissaa aina ku se tota näkee mut

T: Niin. Mistäs tietää että koira ei tykkää?

H: Siitä että se haukkuu ja murisee.

T: Joo.

H: Tai yrittää näykkästä tai purra.

T: Niimpä. Mutta sä tiedät että Papu susta pitää. Miltä se tuntuu kun sä huomaat sen?

H: No kivalta.

Koiran koettiin myös ymmärtävän. Oppilaat kertoivat, että koira katselee heitä ja kuuntelee ihmisiä, mitä ihmiset puhuvat. Koiran koettiin ymmärtävän puhetta, käskyjä, tottelevan ja tietävän myös sen, jos joku on surullinen.

Haastatteluissa oppilaat keskustelivat tunteista koiriin liittyen, sekä koiran tunteista. Oppilaat kertoivat, että mistä tietää onko koira iloinen vai vihainen, sekä muutenkin koiran eleistä ja ilmeistä. Oppilaat pohtivat sitä, mitä

Papu tykkää olla töissä ja miltä se siitä tuntuu. Eräs oppilas katseli koira, ja totesi sen olevan surullinen. Hän arveli sen olevan surullinen siitä, että koiran omistaja (koulukuraattori) ei ollut paikalla. Oppilaat kokivat myös Papun ymmärtävän oppilaiden tunnetiloja. Oppilaat arvelivat Papun tykkäävän olla koulussa ja olevan onnellinen, kun saa tavata oppilaita. Tätä päätelmää oppilaat perustelivat sillä, että Papu on aina innoissaan, tulee luo, heiluttaa häntä, tuo leluja ja leikkii mielissään.

T: Onko muuten koirilla ilmeitä sun mielestä?

H: On, koska mummiki on kertonu, että ku se rapsutti koira, ni sitte ninku sen suu on enemmän niinku hymy-asennossa, niin se nauraa.

T: Joo

H: Ja sitte jos se on vihanen, ni sitte se murisee ja on sillee että yrittää, haukkuu paljon.

Eräällä oppilaalla oli ollut kielenkäytön kanssa haasteita. Hän mietti haastattelussa, että koirakaan ei varmaan pidä rumasta kielenkäytöstä. Karvinen toteaa (2007, 132) tutkimustuloksissaan, että koirat auttavat koiraluokissa tunteiden kontrolloinnissa, sillä oppilaat tietävät, että koiran läsnäollessa ei saa huutaa tai riehua. Koirat ja lemmikkieläimet auttavat ihmisiä ilmaisemaan tunteitaan.

Karvisen (2007, 146–148) tutkimuksen mukaan koiraluokassa oleva oppilas voi koiran avulla käsitellä ahdistustaan ja tätä kautta tyydyttää turvallisuuden ja hyväksynnän tarpeita. Näin itsevarmuus lisääntyy, joka puolestaan kehittää tunneälytaitoja, kuten tunteiden tunnistamista, vastaanottamista ja ilmaisemista. Hän katsoo, että koiraluokkatoiminnalla kokonaisuudessaan voi lieventää epäonnistumisen tunteita ja tukea tätä kautta terveen itsetunnon kehittymistä.

Oppilaat kertoivat siitä, mitä he olivat yhdessä koiran ja kuraattorin kanssa tehneet ja touhunneet. Eräs oppilas oli iloinen siitä, että sai itse taluttaa koira ulkona. Oppilaat iloitsivat temppujen harjoittelemisesta ja niiden onnistumisesta. Myös Alasorvarin ja Hopiavuoren (2014, 69–70) tutkimuksessa ilmeni koirien eläinavusteisessa työskentelyssä olevan puheenaiheena ja yhteisten tekemisten kohteena, niin lasten kuin kasvattajienkin välillä.

Karvisen mukaan hyvä suhde eläimeen koiraluokassa voi auttaa oppilaan positiivisen mielikuvan luomisessa, sillä koira hyväksyy jokaisen oppilaan. Oppilaat luovat mielessään myönteisiä mielikuvia affektiivisellä eli tunteisiin vaikuttavalla tasolla. (Karvinen 2007, 132.)

7.6 Muita kokemuksia

Kaksi oppilaista kertoi, että heille ei ole väliä, onko koira kuraattorikäynneillä mukana vai ei. Näissä tapauksissa oppilaat tarkoittivat, että koiran läsnäolo on mukavaa, mutta ei välttämätöntä. He kokivat koiran läsnäolon siis mukavana lisänä kuraattorikäynneillä.

”Koiraa tuo jotenkin niinkun läsnäolollaan rohkeutta siihen puhumiseen ja olemiseen.”

Koiran läsnäolosta kuraattorin luona ei oppilaiden mielestä ole haittaa, paitsi niissä tilanteissa, jos joku on allerginen tai pelkää kovasti koiria. Muuten oppilaat kokivat, että koiran läsnäolosta ei ole haittaa. He eivät keksineet muita tilanteita, jossa oppilaalle voisi aiheutua haittaa koiran läsnäolosta. Tosin koiria pelkäävillekin ajateltiin koirien tapaamisesta olevan hyötyä, sillä sen kautta uskottiin koirapelon voivan poistua.

T: Mitä aattelet, onko siinä koiran mukana olemisessa joitain huonoja puoliakin?

H: Noo, ei.

T: Niinku oppilaalle, et mitä vois olla huonoja puolia tai haittaa?

H: Noo jos niinku pelkää, niin sitte jos kuraattori ei tiedä sitä että pelkää, niin sitten voi tota alkaa pelkäämään vielä enemmänkin koiria. Mut sitte jos ei oo ennen tavannu koiria, nii sitte siitä voi tullakki Papun kanssa tosi hyvät ystävät ja että voiki alkaa niinku pitää koirista.

Jotkut oppilaista eivät osanneet sanoa, miksi koiraa on mukana. Jotkut ajattelivat syiksi, että koiran ei tarvitse olla yksin kotona, tai että kuraattorilla on seuraava työpäivän aikana.

Kaksi oppilasta koki, että koiraa-avusteisilla käynneillä ei ole eroa niin saannotuihin tavallisiin kuraattorikäynnteihin. Tästä voidaan päätellä, että vaikka koiran läsnäolo oli heistä mukavaa ja mukava lisä, he eivät kokeneet koiran tuovan varsinaisesti muuta lisäarvoa kuraattori käynneille.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tähän tutkimukseen osallistuneiden kuuden oppilaan kokemukset koiraa-avusteisuudesta kuraattorin kanssa työskentelyssä ovat samankaltaisia kuin aikaisemmissa Suomessa aiheesta tehdyissä tutkimuksissa. Kokemukset koiraa-avusteisuudesta olivat positiivisia niin omassani, kuin aikaisemminkin tutkimuksissa. Oppilaat kokivat koiran läsnäolon myönteisenä asiana. Koiran koettiin rentouttavan, rohkaisevan, vähentävän jännitystä, helpottavan puhumista ja olemista kuraattorin luona sekä ilahduttavan. Koiran tarjosi yhteisen tekemisen kohteen ja keskustelun aiheen. Tarkempaa peilausta omien, ja aikaisempien tutkimustulosten välillä olen kuvannut aikaisemmassa luvussa 7 Tutkimustulokset. Päälimmäisenä tuloksena tässä tutkimuksessa oli se, että oppilaat kokivat koiraa-avusteisuuden positiivisena ja merkittävänä asiana.

Tutkimuksen toteutin suhteellisen pienellä otannalla, kuudella oppilaalla. Kuitenkin tulokset, kokemukset eläinavusteisuudesta olivat yhteneväiset aikaisempien tutkimusten tulosten kanssa. Mielestäni se kertoo eläinavusteisuuden mahdollisuuksista ihmisten kanssa tehtävässä työssä. Tutkimukseni valossa voidaan todeta, että eläinavusteisuus tarjoaa paljon lisäarvoa ihmisten kanssa tehtävään työhön. Erityisesti lasten ja nuorten kohtaamiseen ja heidän kanssaan työskentelyyn eläinavusteisuus voi antaa paljon. Eläinavusteisuuden avulla voidaan vähentää jännitystä, poistaa stressiä,

rentouttaa oloa, helpottaa puhumista ja olemista, tarjota ilon ja onnistumisen kokemuksia, yhteistä tekemistä ja puheen aiheita. Eläinavusteisuuden kautta voidaan harjaannuttaa myös tunnetaitoja.

Tämän opinnäytetyötutkimuksen perusteella voin siis todeta eläinavusteisuuden tuovan lisäarvoa koulukuraattorin kanssa työskentelyyn oppilaiden näkökulmasta. Koiran käyttö kuraattorin työssä on näin ollen perusteltua, sillä oppilaiden kokemukset olivat positiivisia ja sisälsi useita eri merkityksiä. Oppilaiden omat kokemukset ovat tärkeää tutkimustietoa, jolla on mielestäni erityinen painoarvo. Oppilaat itse ovat asiantuntijoita ja parhaita kertojiaan siitä, miten ovat koiran läsnäolon kokeneet, ja mikä koiran merkitys heidän näkökulmastaan on ollut kuraattorin kanssa työskentelyssä.

Tutkimusaineistoa analysoidessani huomasin mielenkiintoisen seikan, joka vastaa epäsuorasti tutkimuskysymyksiini. Erään vähäsanaisemman ja hie-man sulkeutuneen oloisen oppilaan haastattelutilanteessa hän ei sanallisesti tuottanut itse paljoa vastauksia. Hän kyllä vastasi kysymyksiin lyhyesti yhdellä sanalla tai hymähtelemällä, mutta keskustelu eteni todella pitkälti haastattelija-vetoisesti. Keskustelun siirtyessä hänen omiin lemmikkeihinsä tai kuraattorin koiraan ja koiran kanssa olemiseen, oppilas kuitenkin selvästi innostui puhumaan ja aktivoitui tilanteessa. Jo pöydän äärestä lattialle koiran läheisyyteen siirtyminen tuntui raukaisevan jotakin oppilaassa: hän oli aloitteellisempi keskustelussa, aktivoitui touhuamaan koiran kanssa ja kertoi tarinoita omista eläimistään.

Miten tämä sitten vastaa tutkimuskysymyksiin? Miten oppilaat kokevat koiran läsnäolon? Mitä merkityksiä he sille antavat? Koiran läsnäolo selvästi rentoutti ja vapautti tunnelmaa. Koira tarjosi tilaisuuden kiinnittää huomio välillä toisaalle. Koira antoi yhteisen tekemisen ja puhumisen kohteen, mahdollisti yhteistä jakamista ja yhteisiä kokemuksia.

Koiralla oli siis rooli paitsi rentouttajana, myös keskustelun synnyttäjänä ja aiheena sekä yhteyden luojana. Se, että oppilaalla oli tilanteessa keino rentoutua, kertoa vapaasti omia tarinoitaan, tulla kuulluksi ja kohdatuksi hänelle tärkeässä asiassa, on lisäämässä varmasti luottamuksen kasvua. Kuraattorin työhön koiran läsnäolo on siis tuomassa lisäarvoaan myös luottamuksen rakentumisprosessissa.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena ei sinänsä ollut tutkia koiran läsnäolon arvoa kuraattorin työssä itsessään vaan nimenomaan oppilaiden kokemuksia. Tätä tekemääni havaintoa koiran merkityksestä vuorovaikutustilanteissa en kuitenkaan voinut olla mainitsematta, sillä niin ilmiselvänä se haastattelutilanteissa tuli esille.

Luottamuksen syntymien ihmissuhteissa voi olla hidas prosessi, joka ei synny itsestään. Luottamuksen syntyminen ottaa oman aikansa. Luottamuksen syntymisprosessin merkityksen ymmärtäminen on meidän sosiaalialan ammattilaisten osaamista. Samaan aikaan nyky-yhteiskunnan vaatimukset painottuvat tehokkuuteen ja tuottavuuteen. Pohdin sitä, minkä verran on mahdollisuuksia ylipäättään panostaa luottamuksen rakentamiseen asiakas-

suhteissa. Onko asiakassuhteissa luottamuksen syntymiselle sijaa ja painoarvoa? Tämän opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut sen, että eläin voi läsnäolollaan olla edistämässä ja sitä kautta kenties jopa nopeuttamassa luottamussuhteen syntymistä asiakassuhteessa. Olisiko tämä huomionarvoinen näkökulma eläinavusteisuuden mahdollisuuksia pohdittaessa?

Halusin peilata tässä opinnäytetyössä eläinavusteisuutta sosiaalipedagogiikan valossa. Suomessa parhaiten tunnettu sosiaalipedagoginen eläinavusteinen toimintamuoto on sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Sosiaalipedagogisissa eläintoiminnoissa avainasemassa ovat yhdessä toimiminen ja osallisuus arkisissa tilanteissa. Siinä toteutuu toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys. Eläinten avulla voidaan lisätä yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Hyvätti 2009, 79.)

Kauppinen ja Matkaniemi (2013, 14–16) ovat tarkastelleet koira-avusteisuutta sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä. Sosiaalipedagogisessa ja sosiokulttuurisen innostamisen ajattelussa suositaan erilaisia luovia, osallistavia, elämyksellisiä ja innostavia menetelmiä. Koira-avusteisessa työskentelymuodossa kiteytyvät samat elementit. Myös vuorovaikutuksella on iso osa eläinavusteisen työskentelyn tavoitteissa.

Mielestäni eläinavusteisissa työskentelymuodoissa voidaan havaita hyvin sosiaalipedagogista orientaatiota. Tässäkin tutkimuksessa ilmeni koiran rooli motivoijana, toisin sanoen innostajana sekä vuorovaikutuksen tukijana ollen väljänä kuraattorin ja oppilaan välillä.

Sosiaalipedagogiikkaan sisältyy sosiaalinen ja pedagoginen. Eläinavusteisuuden avulla voidaan olla lisäämässä sosiaalista yhteenkuuluvuutta, yhteisöllisyyttä, rikastaa vuorovaikutuksen sisältöä ja lisätä vuorovaikutusta edistäviä elementtejä, kuten turvallisuutta, rentoutta, iloa, yhteistä jakamista. Myös pedagogisen mahdollisuudet eläinavusteisuuden kautta ovat ilmeiset. Sosiaalipedagogiikkaan sisältyy ajatus kasvatustyöstä, jota tehdään ihmisten arjessa ja sen todellisuuksissa. Eläinavusteisuuden kautta voidaan tukea ihmisten itsetuntemusta, sosiaalisia taitoja, tunnetaitoja ja itsetuntoa, eli juuri sitä non-formaalialia kasvatustyötä, jota Kurkikin kuvaa (Kurki 2006, 76–77).

Kallio ja Rintamaa (2008, 31) nostavat opinnäytetyössään esille näkökulmia eläinavusteisen työskentelyn eettisyydestä. He tuovat esille kriittisiäkin näkemyksiä (Beck 2000, Serpell, Coppinger & Fine 2006) koiran tai eläimen välineistämisestä. Ihmisten saamat hyödyt suhteessa eläimiin voivat olla ilmiselviä, mutta huomiota tulee kiinnittää myös eläinten saamiin hyötyihin, ja varsinkin eläimelle aiheutuvaan mahdolliseen stressiin.

Kallio ja Rintamaa (2008, 32, 60) korostavat Fredrickson-MacNamaran ja Butlerin (2006) näkemystä siitä, että koiriin heijastetaan usein ihmismäisiä mielikuvia. Ihmisen tulee ymmärtää sisimmässään, että koira on kuitenkin ensisijaisesti vaistojen varassa elävä eläin, ja kasvattaa sitä sen mukaisesti. Kallio ja Rintamaa yhtyvät myös eläinavusteisen työskentelyn eettisyyden korostamiseen. Tärkeää työskentelyssä on että eläimistä pidetään hyvää huolta ja niiden soveltuvuus testataan hyvin.

Myös Ylen uutisissa (Ziemann 2010, Yle Uutiset 22.10.2010) Suomen kennelliiton luonnetyöryhmän jäsen Riitta Liimatainen kuvaa, miten kokeneetkin koiraihmiset liittävät koiriensa luonteisiin ihmismäisiä piirteitä ja termejä, kuten aloitekykyinen, lahjomaton, vapautunut tai sulkeutunut, tai vaikkapa huumorintajuinen. Liimataisen mukaan tulkitsemme koiraa aivan väärin, jos käytämme inhimillisiä termejä koirien ominaisuuksiin, sillä koira on kuitenkin aina koira, eläin. Hän muistuttaa, että koira rakastaa ihmistä eri tavoin, ei ihmisen tavoin. Ihminen vain haluaa tulkita koiran käytöstä ihmisen käytöksen tavoin.

Yhdyn Kallion ja Rintamaan (2008, 57) näkemykseen siitä, eläinavusteinen työskentely ei sovi kaikille koirille, mutta ei myöskään kaikille ihmisille. Olennaista sosiaalialan ammattilaisena on tuntee erilaisia toiminnallisia menetelmiä ja työskentelymuotoja, joilla voidaan tuoda lisäarvoa asiakkaan kanssa työskentelyyn. Oman tutkimukseni valossa voin todeta, että eläinavusteisuus on yksi sellainen erittäin vartenotettava ja perusteltu työmuoto, jonka kautta voidaan tuoda lisäarvoa oppilaiden kanssa tehtävään työhön.

Eläinavusteisten työmenetelmien asiantuntijat toivovat alalle lisää tutkimusta, rahoitusta ja verkostoitumista. Eläimen hyödyistä monenlaisissa tilanteissa ihmisten elämässä on tiedetty pitkään, mutta Suomessa tullaan muihin maihin verrattuna jälkijunassa eläinten hyödyntämisessä. Se voi johtua siitä, että palveluja ei ehkä tunneta tarpeeksi hyvin, tai varsinaiselle eläinterapialle ei löydy maksajaa. (Valta, 2014, YLE uutiset 21.3.2014.)

Tämä opinnäytetyö käynnistyi kovalla vauhdilla syksyllä 2015, kun sain idean aiheesta. Olen aina ollut kiinnostunut eläinten mahdollisuuksista asiakastyössä – jo lähihoitajana työskennellessäni. Eläinavusteisuus -aiheeseen tartuttuani otin yhteyden kuraattoriin, jonka tiesin totetuttavan eläinavusteisuutta. Onnekseni kuraattori innostui asiasta heti, ja lähti yhteistyöhön mielellään. Hän koki opinnäytetyön palvelevan omaa työtään. Työelämäyhteyden vaivaton löytyminen ja innostuneen yhteistyön alkaminen antoi reippaan sysäyksen opinnäytetyöprosessin etenemiselle.

Aiheen kirjallisuuden ja teorian löytäminen oli varsinkin aluksi haastavaa. Englanninkielisiä lähteitä löytyi paljonkin, mutta Suomeksi aiheesta on kirjoitettu varsin vähän. Sen sijaan opinnäytetöitä ja pro gradu -tutkielmia eläinavusteisuudesta on tehty jo aika mukavasti, etenkin viimeisen vuosikymmenen aikana. Opinnäytetyön teoriaosuuden kirjoittaminen suomenkielisen kirjallisuuden vähyyden vuoksi olikin verikkaista aineistojen ja lähteiden etsintää ja läpikäyntiä.

Teoriaan perehdyttyäni, tutkimussuunnitelman laadittuani ja tutkimusluvut kuntoon saatuan saatoinkin vain mielenkiinnolla mennä kohti haastatteluja. Kuten olen aikaisemmin kuvannut, haastattelut itsessään olivat valtava oppimiskokemus itselleni. Niissä tilanteissa pääsin käytännössä pohtimaan kaikkea sitä etenkin eettistä painolastia, joka tutkimuksen tekemiseen liittyy.

Tämä opinnäytetyön tekeminen on ollut mielenkiintoinen, sopivasti haastava, verkkainen ja varma prosessi, jonka kautta olen saanut oppia uutta. Olen oppinut tutkimuksen tekemisestä ja tutkimusprosessista itsestään. Olen reflektoinut itseäni oppijana ja ammattilaisena ja saanut eläinavusteisuudesta tietoa ja ymmärrystä. Olen aiheesta innostunut ja toivon jatkossa työskenteleväni tavalla tai toisella eläinavusteisuuden parissa.

Eläinavusteisuus on edelleen yleisesti vain vähän tunnettu. Olen huomannut sen jo kertoessani ihmisille opinnäytetyöni aiheesta. Eläinavusteisuus -käsite ei ole yleisesti tiedossa, eikä toki tarvitsekaan olla. Ammattilaisten keskuudessa toivon kuitenkin tulevaisuudessa eläinavusteisuuden mahdollisuuksien löytämistä ja hyödyntämistä enemmän.

Olisikin mielenkiintoista saada tutkimustietoa sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteen ammattilaisten käsityksistä eläinavusteisista työskentelymuodoista. Lisäksi pitkittäistutkimukset eläinavusteisuuden mahdollisuuksista ja hyödyistä asiakassuhteissa tuottaisivat tärkeää tietoa lisää. Tutkimukset, jossa eläinavusteista työskentelyä asiakassuhteissa tutkittaisiin pitemmän aikajakson ajan, tuottaisivat syvempää tietoa eläimen merkityksestä asiakkaan elämäntilanteessa.

LÄHTEET

- Aarnos, E. 2010. Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 172–188.
- Ahonen, L. 2009. Sosiaalisen ilmapiirin tukeminen koululuokalla, kaksi erilaista lähestymistapaa. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos, Tampereen yliopisto.
- Ahonen, L. 2013. Koirat kasvun ja kehityksen tukena koulussa. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 184–194.
- Alasorvari, V. & Hopiavuori, A. 2014. Koira-avusteinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. ”Pieniä rapsutuksia ja hännänheilautuksia”. Varhaiskasvatuksen pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Alasuutari, M. 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa? Teoksessa Ruusuvoori, J. & Tiittula, L. (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- Beez, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H. & Kortschal, K. 2012. Psychosocial and psychophysiological Effects of Human-Animal Interactions: The Possible Role of Oxytocin. *Front Psychol.* Published online 2012 July 9. Viitattu 19.3.2016. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3408111/>
- Borgström, C.N. 2013. Avustajakoirat ja koira-avusteinen työskentely. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 75–81.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Fine, A. 2000. (toim.) Handbook on Animal-Assisted therapy, the oretical foundations and guidelines for practice. San Diego: Academic Press.
- Haapasaari, M. & Ikäheimo, K. 2013. Suomen Karva-Kaverit ry - FInlands Lurviga Kompisar rf. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 57–63.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Honkanen, T. 2013. Turpaterapiaa ja karvaista kaveruutta: Ihmisten ja eläimen välinen suhde sekä eläinten koetut vaikutukset hyvinvointiin ja elämäntyytyväisyyteen. Psykologian pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö.

Hyvätti, N. 2009. Hevostalli sosiaalipedagogisena toimintaympäristönä. Teoksessa Hämäläinen, J. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. 10. vuosikerta. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.

Ikäheimo, K. 2013a. Eläimen ja ihmisen suhde. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 5-9.

Ikäheimo, K. 2013b. Eläinavusteisen työskentelyn määritelmiä ja termejä (AAA ja AAT). Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 10–13.

Ikäheimo, K. 2013c. Koira-avusteinen lasten ja nuorten yksilöpsykoterapia. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 135–149.

Jackson, K. 2013. The Human-Animal Connection in Social Work. Social Work Today, March/April 2013. Viitattu 19.3.2016. <http://www.social-worktoday.com/archive/031513p6.shtml>

Kallio, S. & Rintamaa, J. 2008. Koira mukana lastensuojelussa. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö, Sosiaalialan koulutusohjelma. Turun Ammattikorkeakoulu.

Karvinen, K. 2007. Kouluviihtyvyys koiraluokissa –fenomenologinen taustatutkimus koiraluokkakokemuksista. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos, Hämeenlinna.

Kauppinen, R. & Matkaniemi, M. 2013. Toverikoiratoimintaa lapsiperheille – Eläinavusteista toimintaa sosiaalipedagogisesti. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö. Savonia-Ammattikorkeakoulu.

Kihlström-Lehtonen, H. 2013. Koirat kasvatus- ja kuntoutustyössä ry. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 88–90.

Kurki, L. 2006. Sosiaalikuraattorina koulussa. Teoksessa Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy FINN LECTURA ab, 38–100.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy FINN LECTURA ab.

Laukkanen, S. 2013. Eläinten läheisyys tunne-elämämme säätelykeinona. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 22–36.

Luomala-Toikkanen, K. 2008. ”On ihan erilaista olla luokassa, jossa on koira”. Pienryhmän opettajan ja oppilaiden kokemuksia koira-avusteisesta pedagogiikasta. Opinnäytetyötutkielma. Erityisopettajan koulutusohjelma. Jyväskylän yliopisto.

Malmi, A. 2012. Koira koulussa apulaisena. Yle-uutiset, kotimaa. 31.10.2012. Viitattu 23.10.2015. http://yle.fi/uutiset/koira_koulussa_apulaisena/6357078

Muros, T. 2013. Suomen Kennelliiton kaverikoiratoiminta. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 82–87.

Nivala, E. 2006. Koulukuraattorin nuoren maailmassa. Teoksessa Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy FINN LECTURA ab, 101–164.

OHL, Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki nro 1287/2013. 30.12.2013. Viitattu 19.3.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Viitattu 22.10.2015. http://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf

Opetushallituksen määräys. 2014. Viitattu 22.10.2015. http://www.oph.fi/download/163775_maarays_perusopetus_104_011_2014.pdf

Raevaara, T. 2011. Koiraksi ihmiselle. Porvoo: Bookwell Oy.

Rannaste, K. 2015. Koulukuraattorilla on karvainen kolleega. Lempäälä-Vesilahden Sanomat. 18.2.2015.

Romppainen, P. n.d. Koirat –lehti. Viitattu 7.2.2016. <http://courthousedogs.com/pdf/CourthouseDogs-KoiratArticle.pdf>

Salmela, J. 2013. Eläinavusteinen valmentaja -Solution Focused Animal Assisted Therapy®. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 91–98.

Sinkkonen, J. 2013. Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 37–43.

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2004. ”Hirveesti tekijänsä näiköistä” Koulukuraattorin työ peruskoulun yläluokilla. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Ristiriitoja ja onnistumisia. Koulukuraattorin työ Suomessa. Teoksessa Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Oy FINN LECTURA ab, 11–37.

Syrjälä, L. 2010. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 247–261.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uusikumpu, M. 2013. Wuff mikä koiramainen työ. Motiivi 6/2013. Viitattu 19.3.2016. http://motiivi.jhl.fi/files/attachments/motiivi/2013-06-motiivi_web.pdf

Valta, L. 2014. Eläinterapiaa hyödynnetään liian vähän. Yle Uutiset, kotimaa. 21.3.2014. Viitattu 29.11.2015. http://yle.fi/uutiset/eläinterapiaa_hyodynnetaan_liian_vahan/7149748

Wallin, A. 2011. Sosiaalityö koulussa. Avaimia hyvinvointiin. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Wikberg, M. 2014a. Koira-avusteinen toimintaterapia. Canis-lehti 2/2014, 24–27.

Wikberg, M. 2014b. Koira työkaverina Sosiaali-, terveys- ja kasvatusalalla. Canis-lehti 2/2014, 28–31.

Yli-Viikari, A. & Haapasaari, M. 2013. Eläinavusteinen työskentely ja Green Care. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Solution Models House, 99–100.

Ziemann, M. 2010. Koira ei rakasta ihmistä ihmisen toivomalla tavalla. Yle Uutiset, kotimaa. 22.1.2010. Viitattu 7.2.2015. http://yle.fi/uutiset/koira_ei_rakasta_ihmista_ihmisen_toivomalla_tavalla/5496161

LUPAKIRJE VANHEMMILLE

Hyvät vanhemmat,

Opiskelen sosionomiksi Hämeen ammattikorkeakoulussa, ja teen opinnäytetyötä koira-avusteisuudesta kuraattorin työssä. Tarkoitukseni on tutkia oppilaiden kokemuksia koira-avusteisuudesta omassa elämäntilanteessan kuraattorin kanssa työskentelyssä.

Tutkimuksen toteutan haastattelemalla oppilaita, joiden kanssa Papu-koira on ollut mukana kuraattoritapaamisissa. Haastattelut pyritään toteuttamaan tammikuun aikana. Tapaan kunkin oppilaan kerran. Tapaamisen aluksi tuttu kuraattori on paikalla hetken, ja yhdessä keskustelemme tulevasta haastattelutilanteesta. Myös Papu-koiran on tarkoitus olla tilanteissa mukana. Haastattelutilanne kestää puolestatunnista tuntiin. Haastattelu on muodoltaan avoin haastattelu, joka muistuttaa lähinnä keskustelutilannetta. Tarkoitukseni on hyvin lapsilähtöisesti keskustella oppilaan kanssa koiran osallisuudesta ja läsnäolosta kuraattorikäynneillä, sekä oppilaiden kokemuksista. Lisäksi pyydän oppilasta tilanteessa jatkamaan valmiiksi alettua, itse laatimaani kehyskertomusta. Kehyskertomus on pieni tarinanalku, joka liittyy koiran läsnäoloon koulussa. Oppilas saa jatkaa tarinaa itse valiten joko suullisesti tai kirjallisesti. Vaihtoehtoisesti tilanteesta ja/tai oppilasta riippuen minulla on haastattelutilanteen tueksi käytettävissä väittämäkortteja. Väittämäkortteissa on erilaisia väittämiä liittyen aiheeseen, ja oppilas saa valita niistä itselleen sopivia väittämiä. Tarinallisen menetelmän ja väittämäkorttien tarkoituksena on tukea avoimen haastattelun kulkua ja taata riittävää aineiston saantia.

Koko haastattelutilanne nauhoitetaan myöhempää aineiston litterointia ja analysointia varten. Litterointi tarkoittaa äänitteen puhtaaksi kirjoittamista tietokoneelle. Opinnäytetyön valmistuttua äänitteet ja litteroidut tekstit hävitetään huolellisesti.

Työssä ei tule näkymään lasten nimet. Anonymiteetin varmistamiseksi valmiissa työssä ei kerrota myöskään koulun tai kuraattorin nimeä, eikä paikkakuntaa jossa tutkimusta on tehty. Jätän myös tunnistettavia tietoja pois, mikäli kuvaan lasten tuottamaa aineistoa tai käytän työssäni aineistoesimerkkeinä.

Kysynkin teiltä, hyvät vanhemmat, lupaa lapsenne osallistumiseen opinnäytetyötutkimuksen tekemistä varten. Saako lapsenne osallistua tutkimukseen liittyvään haastatteluun kuraattorikäynneillä koulupäivän aikana?

Luvan toivon saavani tähän Wilma-viestiin vastaamalla. Tärkeää siis on, että suostumuksestanne jää sähköinen merkintä pelkän suullisen luvan sijaan. Toivon vastausta joulukuun aikana.

Vastaan mielelläni kaikkiin mieleenne tuleviin kysymyksiin ja annan aiheesta lisätietoa puhelimitse tai sähköpostitse! 😊

Lämpimin yhteistyöterveisin ja hyvää Joulun odotusaikaa toivottaen,
Tanja Pitkänen
Sosionomi-opiskelija
gsm. 050-5402811, sähköpostiosoite: tanja.pitkanen@student.hamk.fi

VÄITTÄMÄKORTIT

- Olen ollut rentoutuneempi, kun koira on ollut mukana (5/6)
- Minä uskallan leikkiä koiran kanssa (5/6)
- Minun on helpompi olla kuraattorin luona, jos siellä on koira (4/6)
- Haluan tavata kuraattoria koiran kanssa (4/6)
- Tiedän, että koira pitää minusta (3/6)
- Koira tuntuu ymmärtävän minua (3/6)
- Koiran kanssa touhuaminen ilahduttaa minua (3/6)
- Minun on ollut helpompi keskittyä kun koira on ollut mukana (2/6)
- Tunnen itseni rohkeaksi koiran kanssa (2/6)
- Minun on ollut helpompi puhua omista asioistani, kun koira on ollut mukana (2/6)
- Minulle ei ole väliä, onko koira mukana kuraattorikäynnillä vai ei (2/6)
- Koiran läsnäolo ei ole vaikuttanut minuun juuri mitenkään (1/6)
- Tunnen itseni araksi koiran kanssa (0/6)
- Koiran kanssa touhuaminen kuraattorin kanssa ei oikein kiinnosta minua (0/6)
- Olen ollut jännittyneempi, kun koira on ollut mukana (0/6)
- Minun on vaikeampi keskittyä, kun koira on mukana (0/6)
- En tiedä tai ymmärrä, miksi koira on mukana kuraattorikäynnillä (0/6)
- Haluaisin tavata kuraattoria mieluummin ilman koiraa (0/6)
- Minun on ollut vaikeampi puhua omista asioistani, kun koira on ollut mukana (0/6)
- Koiran läsnäolo hermostuttaa minua (0/6)
- En tiedä, pitääkö koira minusta vai ei (0/6)
- Minun on vaikeampi olla kuraattorin luona, jos siellä on koira (0/6)